

**Stockholms
stad**

Herrängen/Älvsjöskogens förskolor

Tjänsteutlåtande
Dnr: HÅ 2023/643

Handläggare
Catherine Flodén
Telefon:08-508 21 690

Till
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd
2024-03-21

Verksamhetsberättelse 2023

Herrängen/Älvsjöskogens förskolor

**Herrängen/Älvsjöskogens
förskolor**

start.stockholm

Innehållsförteckning

Sammanfattande analys	3
Uppföljning av Kommunfullmäktiges inriktningsmål	8
KF:s inriktningsmål: 1. Ett Stockholm som håller samman med en stark och jämlik välfärd i hela staden	8
KF:s mål för verksamhetsområdet: 1.2 Alla barn ska ges likvärdig möjlighet till utveckling och lärande i förskolan och skolan	8
KF:s mål för verksamhetsområdet: 1.5 Alla stockholmare ska ha tillgång till ett rikt kultur-, idrotts- och föreningsliv	21
KF:s inriktningsmål: 2. Ett grönt och fossilfritt Stockholm som leder en rättvis klimatomställning	26
KF:s mål för verksamhetsområdet: 2.1 Stockholm ska bli klimatpositivt – genom minskade utsläpp och ökad koldioxidlagring	27
KF:s mål för verksamhetsområdet: 2.4 Stockholmarens hälsa ska främjas genom ren luft, rent vatten och giftfria miljöer	31
KF:s inriktningsmål: 3. Ett Stockholm med en stabil och hållbar ekonomi med utbildning, jobb och bostäder för alla	32
KF:s mål för verksamhetsområdet: 3.1 Stockholms ekonomi är stark, hållbar och lägger grunden för en jämlik välfärd	32
KF:s mål för verksamhetsområdet: 3.4 Medarbetare i Stockholm ska ges goda förutsättningar att göra ett bra jobb	34
KF:s mål för verksamhetsområdet: 3.5 Hög beredskap och stark rådighet ska råda i alla verksamhetsområden	37
Uppföljning av ekonomi	38
Analys av resultaträkning - uppföljning av driftbudget	38
Investeringar	39
Medel för lokaländamål	39
Övrigt	39
Systematiskt kvalitetsarbete	39
Redovisning av synpunkter och klagomål	43
Övrigt	45

Sammanfattande analys

Verksamhetsbeskrivning

Enheten har sedan januari 2023 sju förskolor. Förskolorna Älvskogen, Lillskogen, Matrisen, Rödkulla, Långsjö, Snöripan och Vågavilja. Förskolan Snöripan blev en del av vår enhet i januari 2023.

Enheten har kapacitet för ca 423 barn. Inför skrivningen av verksamhetsberättelsen var cirka 387 barn inskrivna fördelat på 24 grupper. Sex av våra sju förskolor är organiserade i yngre- respektive äldre barns-grupper. På Snöripan finns även en mellanbarns grupp.

Förskolorna Matrisen och Lillskogen är också organiserade i storarbetslag. Båda förskolorna organiserar sina stora arbetslag i fyra mindre grupper. På alla förskolor arbetar kokkar som lagar all mat från grunden. Sex av enhetens förskolor ägs av SISAB en av förskolorna hyr vi av en privat aktör.

I enheten arbetar en rektor på 100% och två biträdande rektorer på 100% vardera. De ingår i enhetens ledningsgrupp och har en nyckelfunktion i arbetet med enhetens systematiska kvalitetsarbete, arbetsmiljöfrågor, personalärenden med mer. I januari började en av enhetens biträdande rektorer.

Både implementeringen av den nya förskolan och en ny biträdande rektor har fungerat mycket väl.

Förskolan Älvskogen är en femavdelningsförskola som har kapacitet för att ta emot cirka 90 barn. Under hösten har antalet barn minskat till 78barn, vilket medförde att en omorganisation gjordes. Två av äldre barns grupperna slogs samman till en avdelning, ett storarbetslag med lite fler barn, då barnunderlaget inte räckte till två traditionella grupper. Förskolan ingår i stadsdelens VFU kluster.

Förskolan Lillskogen är en förskola med två storarbetslag som organiserar sina arbetslag i fyra mindre grupper och har kapacitet att ta emot cirka 49 barn. Under året har antalet barn minskat till 37 barn, vilket innebar att grupperna inte längre varit storarbetslag utan två traditionella grupper.

Förskolan Matrisen är en förskola med två storarbetslag som organiserar sina arbetslag i fyra mindre grupper och har kapacitet att ta emot cirka 47 barn.

Förskolan Rödkulla är en fyraavdelnings förskola som tagit emot 72 barn.

Förskolan Vågavilja är en fyraavdelnings förskola som har kapacitet för 72 barn. Under hösten har antalet barn minskat till ca 60 barn. Vilket innebar att förskolans två yngrebarns grupper omorganiserades till två små grupper med möjlighet att växa.

Förskolan Långsjö är en tvåavdelnings förskola som har kapacitet för cirka 36 barn.

Förskolan Snöripan är en treavdelnings förskola som har kapacitet för cirka 56 barn. Under hösten startade verksamheten med lite färre barn.

Sammanfattande Analys

Herrängen Älvsjöskogens förskolor bedömer att vi inte kommer att helt uppfylla alla våra enhetsmål. Vi kommer att helt uppfylla; tre enhetsmål, delvis uppfylla; två enhetsmål, inte uppfylla; ett enhetsmål.

Analys utifrån enhetsmålet: Alla barn i förskolan stimuleras och lär utifrån sina förmågor i en utbildning med likvärdig och tillgänglig lärmiljö

Vi har gul-markerat målet då det bara delvis är uppnått: Vi har en ansträngd ekonomi som gjort att vi inte lyckats skapa likvärdiga och tillgängliga lärmiljöer av fullgod kvalitet fullt ut. En hel del utvecklingsarbete kring våra pedagogiska miljöer återstår även om vi kommit en bit på väg via höstens arbete med Katinka Vikingsens bok: Rum för lärande som teorikoppling.

Vi hoppas kunna fortsätta satsningen på basmöbler på ytterligare en förskola det kommande året samt att rusta utemiljön på en förskola med hjälp av investeringsmedel som vi hoppas få beviljade,

Det specialpedagogiska nätverket är fortsatt betydelsefullt, precis som de båda nätverken för arbete med pedagogisk miljö. Katarina Cederins föreläsningar utifrån titeln: Att förstå och stödja utagerande barn blev viktiga komplement till vårt interna arbete. Vi upplever att satsningarna kommer barnen tillgodo på ett bra sätt.

Språksatsningen är väl förankrad och gör stor skillnad för enhetens barn. I förra vårens språknätverk med föreläsningen och boken: Språkrika lärmiljöer för förskolans yngsta har barnens språk fått en extra utvecklingsskjuts tack vare kopplingen mellan analogt och digitalt arbete, som bland mycket annat förstärkt fokuset på att arbeta med digitala kulisser i den pedagogiska miljön. Satsningen blev ett viktigt led i vårt demokratifokus genom att vi skapat mer likvärdiga och goda förutsättningar för alla barn språk utifrån varje barns potential.

Våra utvecklingsledare har startat upp fredagsnätverk där förskollärare träffats i mindre sammanhang sedan året startade för att stödja varandra i projektprocesser och arbete med pedagogisk miljö. Dessa nätverk har varit mycket uppskattade.

De båda workshop i lera som vi genomfört under hösten har varit mycket uppskattade och det är en form av fortbildning på frivillig basis som vi kommer fortsätta med, bland annat planerar vi för en musikalisk workshop under vårterminen.

Pedagogerna på en förskola har varit eniga om att deras överenskommelse om ett gemensamt övergripande tema det här läsåret har varit mycket positivt och lett till ett ökat samarbete och erfarenhetsutbyte mellan avdelningarna på förskolan, vilket i sin tur både ökat arbetsglädjen för pedagogerna och kommit barnen till del på ett positivt sätt.

En genomgående försvårande omständighet har varit den relativt höga sjukfrånvaron i pedagoggruppen på flera håll som vi behöver ta ett samlat grepp kring då det påverkar kvalitén i barngruppsarbetet och utbildningsinsatser på ett negativt sätt (Pedagoger har svårt att lämna barngruppen för att delta i nätverk/fortbildningar/reflektioner mm). Det gör att tiden inte räcker till och flera pedagoger upplever stress.

Analys utifrån enhetsmålet: Alla barn i förskolan utvecklar sin förståelse för grundläggande demokratiska värden i en inkluderande utbildning

Vår bedömning är att vi når målet. Vi upplever att vi har en hög kvalitet i utbildningen och undervisningen utifrån de förväntade resultatena och har därför grön-markerat målet.

En framgångsfaktor är våra pedagogers generellt höga kompetens och deras förmåga att lyfta och stärka såväl individer som grupper. Här kan vi se att innehållet i det specialpedagogiska nätverket har bidragit positivt. Vi ser att pedagogernas medvetenhet har ökat och de säger själva att de är mer lyhörda och blivit ännu bättre på att möta barnen utifrån deras individuella behov. Pedagogerna individanpassar nu i högre grad sina planeringar för att öka barnens delaktighet och engagemang.

Vi ser en större förståelse och acceptans för barns olikheter. Medvetenheten om att jag som pedagog gör stor skillnad genom mitt förhållningssätt och bemötande har ökat och pedagogerna har fått användbara redskap. De uttrycker att de haft stor nytta av Katarinas föreläsningar och framhåller betydelsen av att alla i arbetslaget fått del av samma innehåll. Vi hör även många positiva röster från de pedagoger som valt att delta i specialpedagogiska skolmyndighetens föreläsningar.

Vi ser dock behov av bra introduktion för nya medarbetare och inte minst handledande insatser i vardagen för de vikarier och oerfarna medarbetare som är inne på kortare eller längre tid. Förskollärarna har här en viktig roll och vi ser fram emot att de får påfyllning i sin roll som ledare via det ledarskapsprogram som ska genomföras under vårterminen 24.

Vi ser på flera sätt resultat av vårt demokratiarbete, dels kopplat till arbete med barnkonventionen och till vårt språkutvecklande arbetssätt så att alla barn får möjlighet att göra sin röst hörd. Ett exempel på det förstnämnda är att allt fler avdelningar gör lärloggar tillsammans med barnen genom att de är med och dokumenterar genom att ta bilder, beskriva och reflektera över innehållet i undervisningen mm. Det är ett arbete som främjar "cirkulära processer" där det ena länkas till det andra och meningsfulla sammanhang med möjligheter till fördjupningar skapas i allt större utsträckning (Till skillnad mot ett arbetssätt med att erbjuda aktiviteter fristående till varandra)

Vi upplever att det överlämnandemöte mellan pedagoger och ledning från skolornas förskoleklass och förskolorna i Älvsjö som vår enhet höll i blev mycket givande för alla parter. Vi känner att vi bidrog till att starten på denna nya form av erfarenhetsutbyte fick en god inledning. Presentationerna som våra pedagoger bidrog med blev värdefulla utgångspunkter inför de efterföljande reflektionerna. Att få diskutera i mindre reflektionsgrupper bidrog till att bygga broar, en sorts pedagogiska relationer som skapade ett givande erfarenhetsutbyte och klargjorde våra förväntningar på varandra. Vi tar särskilt med oss kunskapen om skolverkets material "Hitta språket" som alla skolor använder sig av. I oktober bjöd Kämpetorpsskolan in till ett uppföljande möte där vi också fick del av hur skolorna använde materialet "Hitta matematiken".

Analys utifrån enhetsmålet: Våra förskolor fungerar som kulturella och inkluderande mötesplatser för alla barn

Arbetet med att aktivt och medvetet utveckla våra tankar utifrån detta mål har vi delvis fått

hjälp med via Johan Theodorsson och hans fortbildning "Drama, lek och muntligt berättande". Det har både handlat om vårt svenska kulturarv och det kulturarv våra flerspråkiga barn bär med sig.

Vi har i någon mån tagit vara på föräldrars kunskaper och erfarenheter utifrån deras familjs specifika kulturella bakgrund, men här har vi ett stort utvecklingsområde på flera av våra avdelningar.

Vi behöver verkligen lyfta fram det här två första förväntade resultaten så att det blir en viktig del i alla avdelningars processer och fundera på hur vi ska arbeta vidare.

Då vi lägger stor vikt vid att barnen ska få möjlighet att uttrycka sig på många olika sätt som komplement till det verbala språket så är vi särskilt angelägna om detta mål. Vi behöver arbeta vidare med utvecklandet av våra ateljéer och även komplettera det arbetet med att ge pedagogerna ökad materialkännedom och kompetens inom olika uttrycksformer. Estetiken behöver också bli mycket mer närvarande.

Analys utifrån enhetsmålet: Enhetsmål: Våra förskolor arbetar för att utveckla en förståelse för vikten av att skapa en hållbar utveckling.

Vi har pedagoger som i mångt och mycket är goda förebilder vilket är A och O för att lyckas med detta arbete.

De barn som deltagit i Energiagenterna har verkligen ökat sin medvetenhet och fått med sig mycket kunskap.

Vårt långsiktiga arbete med social hållbarhet har en avgörande betydelse för gruppklimat och social gemenskap på avdelningarna.

Arbetet med hälsobefrämjande insatser kring både rörelse och återhämtning har haft stor betydelse på många avdelningar.

Arbetet med Energiagenterna har varit mycket lyckosamt och ökat kunskapen och miljömedvetenhet hos vår barn och pedagoger.

Arbetet med ekologisk hållbarhet och förståelse för olika kretslopp i naturen är på de flesta avdelningar mycket väl fungerande. Vi tänker ändå att en kartläggning kring hur mycket avdelningarna utnyttjar sin närhet till skogen vore bra för att den vägen titta möjligheter till utveckling.

Målet att ha en budget i balans uppfylles inte. Det beror även i år till stor del på att barnantalet sviktar och minskat kraftigt, samt ett ökat antal barn med behov av verksamhetsstöd. Där till kraftigt ökade kostnader och löneökningar.

Kvalitet- och utvecklingsarbete

I enheten finns och utvecklas en tydlig organisation som tar tillvara på den kompetens, kunnande och engagemang som finns och som är en av våra främsta resurser. Till stöd för att tydliggöra vår enhets struktur och organisation har vi enhetens verksamhetsplan samt olika stöd och rutindokument. I våra olika nätverk och arbetsgrupper/ansvarsområden, bidrar varje medarbetare med sin kunskap och erfarenhet genom bland annat erfarenhetsutbyte. Då flera

av dessa genomförs med representanter från alla eller flera av enhetens förskolor bidrar det till utvecklingen av mer likvärdig kvalitet mellan våra förskolor.

Kompetensutveckling

Under året har pedagogerna erbjudits olika typer av fortbildningsinsatser. Vi har genomfört de planerade kompetensutvecklingsinsatser som vi skrivit fram i Verksamhetsplanen 2023.

Vi upplever att våra insatser på olika sätt har bidragit till en högre kvalitet och likvärdighet i enheten.

Agenda 2030

Vi har valt att fokusera på mål 4. God utbildning till alla:

- Vi arbetar inom förskolan för att säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla:

Här har vi framförallt fokuserat på att arbeta med specialpedagogiska insatser, dels via vårt specialpedagogiska nätverk med material från skolverket som teoristöd samt genom de båda föreläsningarna med en specialpedagog från stadsdelens resursenhet.

- Vi arbetar för att säkerställa att alla flickor och pojkar har tillgång till förskola av god kvalitet som ger omvårdnad och förbereder dem för att börja grundskolan:

Här fokuserar vi på att skapa likvärdiga förutsättningar för flickor och pojkar genom att arbeta för medvetet förhållningssätt och bemötande från pedagogernas sida. men vi är även noga med vilket material i form av till exempel litteratur som vi använder.

- Vi har och arbetar för att möjliggöra att alla människor ska kunna läsa, skriva och räkna:

Vår språksatsning bidrar till att ge alla barn en god grund utifrån var och ens potential inom detta område:

- Vi har och fortsätter att arbeta för att skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer:

Genom ett medvetet arbete med mål 2: Alla barn i förskolan utvecklar sin förståelse för grundläggande demokratiska värden i en inkluderande utbildning (se ovan) så når vi även målet här i Agenda 2030 med att skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer.

I vårt arbete med att utveckla våra pedagogiska miljöer ytterligare tänker vi extra på att de ska vara inkluderande och trygga.

Medarbetarnas delaktighet

Inför skrivning av 2023 års verksamhetsberättelse har alla arbetslag under december månad arbetat med att sammanställa sina projektberättelser och sina sammanställningar och analyser utifrån 2023 års verksamhetsplans enhetsmål och förväntade resultat.

Utifrån underlagen från arbetslagen har ledningen skrivit fram en verksamhetsberättelse. Enhetens utvecklingsledare har tagit del av och reflekterat kring det som ledningen skrivit fram vid följande tillfällen i januari. Den 10/1 i dialog med ledningen. Den 19/1 tillsammans med övriga lärare. Den 23 alt 24/1 på APT, då tillsammans med samtliga medarbetare. Vi har en tät dialog med våra utvecklingsledare och tar upp information via dem till

verksamhetsberättelsen och i arbetet vidare framåt. Vår plan var att precis som på vårterminen genomföra "mitt-termins-avstämningar" med alla arbetslag under hösten tillsammans med en av enhetens biträdande rektorer. Detta har på grund av hög sjukfrånvaro den aktuella tidsperioden ej kunnat genomföras.

Alla medarbetare har fått Verksamhetsberättelsen utskickat på remis från den 8/1 2024..

Uppföljning av Kommunfullmäktiges inriktningsmål

KF:s inriktningsmål: 1. Ett Stockholm som håller samman med en stark och jämlik välfärd i hela staden

— Ingen

KF:s mål för verksamhetsområdet: 1.2 Alla barn ska ges likvärdig möjlighet till utveckling och lärande i förskolan och skolan

— Ingen

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Utfall VB 2022	Arsmål	KF:s årsmål	Period
Andel legitimerade förskollärare av totalt antal anställda (årsarbetare)	35,2 %	4 %	31,2 %	35,3 %	33 %	33 %	VB 2023
Antal barn per grupp	16,8 barn/avd.			16,2 barn/avd.	15	15	VB 2023
Analys Vi har inför hösten behövt anpassa antalet arbetslag och antalet barn i arbetslagen utifrån de sviktande barnunderlaget. På en av våra förskolor har vi under hösten slagit samman två arbetslag, till ett storarbetslag. På flera av våra förskolor höll vi ner antalet barn på avdelningarna i väntan på att fler barn skulle börjar. För att kunna hålla ekonomin behöver vi ha 15 barn i yngrebarnsgrupper och 20-21 barn i äldrebarnsgrupperna.							
Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)	5,74 st			4,93 st	4,9	4,9	VB 2023
Analys För att kunna hålla ekonomin behöver vi ha 15 barn i yngrebarnsgrupper och 20-21 barn i äldrebarnsgrupperna på lagd personalstat.							
Förskollärartäthet	16,3 st				15,5 st	15,5	VB 2023
Analys Vi når ej målet fullt ut men vi har närmat oss målet sedan T2. Målet är en förskollärare/ grupp.							

Nämndmål: Alla barn i förskolan stimuleras och lär utifrån sina förmågor i en utbildning med likvärdig och tillgänglig lärmiljö

— Ingen

Beskrivning

Målet nås genom att utbildningen bedrivs i likvärdiga och tillgängliga lärmiljöer som uppmuntrar till kommunikation, lek och utforskande. Social, pedagogisk och fysisk miljö skapar tillsammans förutsättningar för barns lärande och utveckling. Språkutvecklande arbete ligger som ett raster över hela utbildningen. Rektor leder och samordnar det pedagogiska arbetet och organiserar de strukturella förutsättningarna för utbildningen. Förskolläraren ansvarar för att undervisning bedrivs i enlighet med målen i läroplanen. Arbetslaget genomför utbildningen utifrån sina respektive uppdrag.

Gemensamt framtagna stöddokument anger riktning för utbildningen och undervisningen inom prioriterade områden som likvärdiga och tillgängliga lärmiljöer, språk, digitalisering, kultur, måltider och fysisk aktivitet.

Förväntat resultat

Utbildningen ger varje barn förutsättningar att utveckla:

- Nyfikenhet, kreativitet och lust att leka och lära
- Ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
Stadsdelsnämnden ska genom förskoleavdelningen utforma och genomföra kompetenshöjande insatser för förskollärare och arbetslag i pedagogiskt ledarskap utifrån läroplansuppdraget.	2023-01-01	2025-06-01	
Stadsdelsnämnden ska genom förskoleavdelningen utreda hur arbetet med läroplansmålen under hela förskoleperioden kan utvecklas.	2023-01-01	2023-12-31	
Stadsdelsnämndens förskoleenheter ska fortsätta utveckla sina läsmiljöer och lärmiljöer med fokus på drama, musik, berättande och skapande.	2023-01-01	2023-12-31	

Enhetsmål: Alla barn i förskolan stimuleras och lär utifrån sina förmågor i en utbildning med likvärdig och tillgänglig lärmiljö

 Uppfylls delvis

Förväntat resultat

-Barn som fått förutsättningar att utveckla sin nyfikenhet, kreativitet med fokus på drama, musik, berättande och skapande samt lust att leka och lära i likvärdiga och tillgängliga

lärmiljöer.

- Barn som fått förutsättningar att utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften.

- Barn som fått förutsättningar att använda matematik för att undersöka, reflektera över och pröva olika lösningar av egna och andras problemställningar.

- Barn som fått förutsättningar att utveckla motorik, koordinations förmåga och kroppsuppfattning samt förståelse för hur viktigt det är att ta hand om sin hälsa och sitt välbefinnande.

Analys

Prognosen för året:

Vi har valt att gul-markera detta mål = vi uppnår delvis målet, Till stor del beror det på vår ansträngda ekonomi att vi inte helt lyckats skapa likvärdiga och tillgängliga lärmiljöer av fullgod kvalitet. En hel del jobb med de pedagogiska miljöerna återstår också innan vi kan säga att målet är uppnått, även om vi kommit en bra bit på väg med hjälp av höstens arbete,

Satsning på basmöbler inomhus och basutrustning till våra gårdar

2022 års satsning på basmöbler på förskolan Vågavilja, där vi fick extra investeringsmedel beviljade i samband med tertialrapport 2, hade vi hoppats kunna följa upp det här läsåret med motsvarande satsning på Älvsjöskogens förskola, vår största förskola med fem avdelningar där behovet är som allra störst. Det är också en av de förskolor där vi hade ett större barntapp inför starten av höstterminen.

Våra utemiljöer ser väldigt skiftande ut i kvalitet. Den förskola vi bedömer som mest eftersatt är Matrisen där vi har en privat hyresvärd som inte genomfört tidigare utlovade satsningar. på förskolans gård. Det handlar framförallt om stort behov av att ersätta det lekhus vi av säkerhetsskäl fått riva på förskolans mellangård samt att skaffa en utmanande lekutrustning på baksidesgården som helt saknar lekredskap.

1. Barn som fått förutsättningar att utveckla sin nyfikenhet och kreativitet med fokus på drama, musik, berättande och skapande samt lust att leka och lära i likvärdiga och tillgängliga lärmiljöer.

Arbetet med utvecklandet av våra pedagogiska miljöer:

Det finns några satsningar från 2022 som vi förväntar oss att nu skörda frukterna av, genom att kunskaperna från dem ska komma barnen tillgodo. Vi tog del av "Drama, lek och muntligt berättande" via Johan Theodorssons föreläsningar som vi använde oss av i våra språknätverk. Hösten 22 hade vi även en satsning på Guidad lek i förskolan på våra APT:n via två föreläsningar av Robin Samuelsson.

Under höstterminen 2023 har vi haft en stor utbildningssatsning på pedagogiska miljöer med huvudfokus på våra basmiljöer: 1. Bygg och konstruktion. 2. Ateljé med mötesplatser för lera, måleri, teckning, skapa och konstruera. 3. Lugn plats för läsning och språkande. 4. Lugn plats att utforska bokstäver och skrivande. 5. Fantasi/rollek/teater och 6. Rörelse. Vi har även

poängterat vikten av att barnen har möjlighet att utforska matematik, teknik, naturvetenskap och digitala verktyg i grundmiljöerna.

Satsningen har framförallt genomförts via vårt nätverk med fokus på pedagogisk miljö för barnskötare samt att våra utvecklingsledare fått handledning och därefter använt sina kunskaper från den i sina fredagsnätverk där alla avdelningsansvariga förskollärare deltagit i mindre grupper. Som teorikoppling har vi använt Katinka Vikingsens bok: Rum för lärande. Målsättningen var att implementera vilka lärmiljöer vi valt att ha i enheten och vilket synsätt som ska präglade dem. Det inledande arbetet som genomförts under hösten har haft fokus på "Placering, struktur och tillgänglighet" samt "Variationsrikt, utforskningsbart och experimentellt, okodat/kodat material".

Inför nätverkens start inventerade vi de olika pedagogiska miljöerna på våra 26 avdelningar. Detta följdes sedan upp med en ny nulägesinventering i slutet av terminen. Resultatet blev tydligt tack vare de "före och efterbilder" vi tagit.

När det gäller våra ateljéer ser vi ett stort behov av att lyfta likvärdigheten och vi har den här terminen fokuserat särskilt på våra lerstationer.

Pedagogerna har erbjudits 2 work-shops i lera för att lära mer om detta material och dess tekniker då lera är ett material vi tänker ska finnas tillgängligt på alla avdelningar.

När det gäller övrigt arbete med skapande och estetiska lärprocesser kan vi se att de på många avdelningar används flitigt och på ett varierat sätt. På några avdelningar har pedagogerna bland annat arbetat medvetet med att nischa sig så att en pedagog till exempel fokuserat på digitala lärprocesser med en annan pedagog återkommande arbetat tillsammans med barnen i tredimensionella material osv. Men vi har också sett ett stort utvecklingsbehov av andra delar av våra ateljémiljöer och det material som finns tillgängligt för barnen där.

Vi har under hösten satsat på att stödja/handleda pedagogerna genom avdelningsvisa besök med riktat stöd kopplat till olika delar i den pedagogiska miljön.

Vår musiksatsning är i sin linda och har kommit olika långt på olika avdelningar..

Utvecklingsledarna påbörjade en dialog med alla förskollärare under ett fredagsnätverk i våras kring tankar om både nuläge och utvecklingsmöjligheter kopplat till pedagogiska miljöer med fokus på drama, rollek och musik. Detta arbete tog vi med oss i planeringen av undersökningsperioden som gjordes i juni och sjösätts i augusti.

Analys: Tyvärr har vi inte fått extra investeringsmedel från stadsdelen det här läsåret vilket gör att behoven av bättre basmöbler kvarstår på flera av våra förskolor. Detsamma gäller basutrustning på våra förskole-gårdar. Vi hoppas på bättre tilldelning under nästa år.

Vi har sett alltfler spår av de tidigare satsningarna på dramalek och guidad lek i våra barngrupper. Dessa har även fått betydelse för hur de pedagogiska miljöerna utvecklats. Som exempel har pedagoger aktivt tillfört relevant och inspirerande rekvisita till barnens lekmiljöer och vi upplever att pedagoger i högre utsträckning deltagit aktivt i barnens lek. Vi tycker oss se att detta bidragit på ett positivt sätt till enskilda barns lekutveckling. Vi har sett exempel på en stor variation och olika former och av dramatiseringar i barngrupperna. Bland annat i projektarbete med Bockarna Bruse, i form av allt ifrån sagolådor med sagan, skapande av

bockarna i lera, till Bockarna Bruse-lek i skogen....På en avdelning som arbetat med ett 112-projekt har barnen haft tillgång till en lek-låda med bland annat en första hjälpen-docka, polis o brandkårskläder, slangar för släckning, en rödaktig lampa för att illustrera en eld. Den har varit flitigt använd i leken: Någon har ringt 112 för att en mamma ska föda ett barn eller för att det brinner osv.

Vi har också på olika sätt reflekterat över pedagogrollen och vikten av "härvarande" pedagoger vilket vi kopplat ihop med föreläsningen om Guidad lek där föreläsaren velat skrota begreppet "fri lek". När ska vi vara aktivt deltagande och när är vi passiva men aktiva lyssnare som pedagoger. En fingertoppskänsla alla pedagoger behöver utveckla.

När det gäller det fortsatta arbetet med den pedagogiska miljön får vi nu inför vårterminens start bra vägledning genom att analysera före och efterbilderna och ta dem som avstamp i arbetet framåt. Vi har bland annat sett följande utveckling: Tydligare mötesplatser, alla avdelningar med äldre barn har en plats för skrivande, alla avdelningar utom en har måleri och flera av fantasirummen har utvecklats från hemlek till affär, kartonglek, vårdcentral, café mm. Det här arbetet går inte så fort, ändå kan vi se resultat. Många pedagoger har uttryckt glädje och tacksamhet över att få en "knuff", mer kunskap och inspiration.

Vi upplever att de workshops vi erbjudit i lera den här terminen fallit väldigt väl ut och varit mycket uppskattade av dem som deltagit och att fortsätta erbjuda workshops i olika skapandetekniker tror vi blir en bra fortsättning.

Höstens sista nätverk med fokus på "estetik" blev uppskjutna på grund av sjukdom och är nu inplanerade i januari.

Det pågår en hel del fina musiksatsningar på olika avdelningar. Ett gott exempel är att på en yngre-barns-avdelning mynnade förra höstens poesifokus ut i att de under våren skapat sina egna berättarsånger ackompanjerade av en pedagogs gitarrspel som en del av projektet.

Vi ser också att den inspiration som upplevelsen med en workshop kallad "Per-ka-fon" som genomfördes i pedagoggruppen under vår personalbefrämjande utvecklingsdag i december 22 har smittat av sig och skapat positiva ringar även i en del av barngrupperna. Här byggde pedagoger musikinstrument av återbruksmaterial och framförde sedan egenkomponerade musikstycken för varandra. En gemenskapande gruppövning med galet mycket skratt och rytminspiration.

Vi kommer också få möjlighet att erbjuda musik-workshops vilket vi ser fram emot.

2. Barn som fått förutsättningar att utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften.

Det språkutvecklande arbetet har pågått hela tiden i avdelningarnas projekt som alltmer bredd ut sig till att omfatta en allt större del av förskoledagen för alltfler barn.

Via vårt övergripande projekt-tema med fokus på sagor och berättande under vårterminen 23 fick barnen ta del av väldigt många olika sätt att berätta och uttrycka sig på. En avdelning arbetade till exempel med fantasiberättelser under hösten 22 och valde sedan att

fokusera vidare på faktatexter kring ämnen som barnen var nyfikna på att lära sig mera om. En annan avdelning har arbetat med klassiska sagor som bland annat Aladdin och Mästerkatten i stövlarna på en mängd olika sätt, bland annat digitalt, måleri och tredimensionellt skapande. Under vårterminen 23 fick barnen sedan skapa sina egna berättelser.

Inför höstterminen 23 flyttade vi över vårt berättarfokus till drama, rollek och musik som främsta uttrycksformer. Det är ett pågående arbete som kommer att fortsätt under resten av läsåret. Det har inneburit att det språkutvecklande arbetet har fortsatt att ligga som ett raster över våra våra projektprocesser men nu med en lite annan ingång.

Berättartemat hålls även vid liv tack vare att vi värnar om högläsningen som ett viktigt och dagligen återkommande inslag. Musse och Helium är exempel på kapitelböcker som blivit en viktig del av vardagen på flera äldre-barns-avdelningar.

Språknätverken som pågick under våren 23 gav framförallt inspiration tack vare Moa Bäversten och Emilia Larsson Samoladas via deras digitala föreläsning: "Digitalt språkstimulerande arbete". Vi fokuserade på innehållets fyra delar: 1. Mötesplatser - Digitala verktyg gör det möjligt att skapa spännande platser i miljön där vi kan mötas i samspel. 2. Rörelse - Att använda digitala verktyg för att skapa rörelse. 3. Lek - möjliggöra aktiv lek genom digitala verktyg. 4. En multimodal lärmiljö - Ett fördjupat lärande genom en kombination av analogt och digitalt lärande.

I språknätverket tittade även på vårt arbete med flerspråkiga barn och fokuserade bland annat på hur vi genomför språksamtal med barnens vårdnadshavare.

Analys: Förra läsårets stora fokus på språk, sagor och berättande som sträckte sig fram till juni 23 gav barnen på våra avdelningar möjlighet att "bada" i olika språkutvecklande undervisningssituationer med väldigt varierande sammanhang. Vi kan på många håll i barns individuella lärloggar se att det genererat utveckling och lärande. Några språkliga exempel från avdelningarnas projektberättelser efter höstterminen 23 kommer här:
exempel.....

I vårt övergripande projektparaply/tema för detta läsår finns språk och språkutvecklande arbetssätt, både i vardagen och i våra projektprocesser, med som ett fortsatt utvecklingsområde. För den gångna hösten och även framåt tänker vi att pedagogernas uppgift framförallt blivit och blir att förvalta och omsätta alla de kunskaper de fått kopplat till språkutveckling som de tagit del av de senaste åren.

I vardagsarbetet har vi särskilt fokuserat på att hålla kvar målsättningen att alla barn får ta del av högläsning varje dag. Vi behöver göra en genomlysning med våra förskollärare under vårterminens uppstart för att säkerställa att planering sker för att alla barn ska få del av läsoplevelser varje dag.

Vi har även sett ett behov att framåt säkerställa att språksamtal med språkdomäner verkligen genomförs med alla barn så snart som möjligt. Implementeringen av detta arbete har gått trögt på sina håll och det är något som alla avdelningar som inte är klara behöver prioritera framåt.

Som framgått ovan så har arbetet med pedagogiska miljöer också inneburit en utveckling av

fungerande platser för skrivande på alla äldre barns-avdelningar vilket flera tappat efter den förra satsningen på läs och skrivmiljöer.

Då ledningens bedömning är att behovet av satsning på personalbefrämjande arbete för närvarande överskuggar allt annat så har vi tankar om att pausa utvecklingsarbetet gällande språkutvecklande arbete för alla och istället erbjuda Carolina Larssons material på frivillig basis.

När det gäller språk och digitalisering är vi, med tanke på den kritiska debatt som varit den senaste tiden, glada för att vårterminens fortbildning nu i efterhand visade sig bli en bra motvikt till den. Vi fick med oss fina exempel på hur digitalisering, använd på rätt sätt, kan barnens lärande. I ett exempel får barnen möta ett helt rum med både analoga och digitala "såpbubblor" vilket både skapade möten mellan barn och material och mänskliga möten. Vi fick också se hur den digitala tekniken kan användas för att främja rörelseglädje och aktiv lek. Denna kunskap är vi angelägna om att ta med i vårt fortsatta arbete framåt.

3. Barn som fått förutsättningar att använda matematik för att undersöka, reflektera över och pröva olika lösningar av egna och andras problemställningar.

Vi har länge haft språkutvecklande arbete i fokus och såg inför den senaste verksamhetsplan även ett behov att lyfta fram matematiken. Vår tanke var också att försöka att skapa förbindelser på olika sätt. Till exempel planerade några att arbeta med musik och rytm och takt och på så vis koppla ihop musik och matematik så att dessa ämnesområden skulle få korsbefrukta varandra.

Analys: Vi har inte arbetat med några gemensamma fortbildningsinsatser kopplat till det här målet men i avdelningarnas utvärderingar och projektberättelser kan vi utläsa goda exempel: En äldre barns avdelning har till exempel arbetat med boken Magiska godiskulor och då tagit fasta på läroprocesserna i gruppen kontra barnens individuella läroprocesser och hur dessa olika delar samverkar med varandra. Vi slås av hur barnen provar sina tankar och hypoteser på gruppnivå och hur de sedan ges möjlighet att tänka vidare individuellt och spara sina funderingar i var sin plastficka som hänger i underkant av projektväggen för att sedan återigen tänka vidare tillsammans utifrån de frågor som dyker upp.

4. Barn som fått förutsättningar att utveckla motorik, koordinations förmåga och kroppsuppfattning samt förståelse för hur viktigt det är att ta hand om sin hälsa och sitt välbefinnande.

Inför framtagandet av årets Verksamhetsplan såg pedagogerna det som angeläget att ha kvar detta mål, inte minst med tanke på att mycket forskning pekar på rörelsens betydelse för både hälsa och inlärningsförmåga. Arbete har pågått kontinuerligt, både inom- och utomhus.

Tack vare att många avdelningar valt att arbeta med kroppen på olika i sina projekt så har rörelsen blivit en viktig del och fått extra stort utrymme där.

Vi har haft stadsdelens tidigare rörelseprojekt, där huvudfokus låg på att kunna erbjuda barnen möjlighet till pulshöjande aktiviteter minst 60 minuter per dag, i åtanke.

Vår stadsdel har genomfört en stor utbildningssatsning på hälsa via kost och pedagogiska

måltider som vi tagit del av. Kockarna har inledningsvis genomgått en utbildning kopplat till mer hållbar och ekologisk samt hälsosammare mat. I förlängningen på den har vi tagit del av fortbildning kring pedagogiska måltider och arbete med hållbar utveckling kopplat till kost. Den genomfördes under två APT i början av hösten 23. Avdelningarna har en pågående planering kring detta arbete som kommer fortlöpa även under våren 24.

Analys: Vår upplevelse är att pedagogerna har en stor medvetenhet kring vikten av fysisk aktivitet men dels finns variationer inom enheten och förskolorna och dels är det en stor utmaning att få alla barn att delta i pulshöjande aktiviteter minst 60 minuter per dag. Arbetet med kroppen har på många avdelningar bidragit till fler rörelseaktiviteter. Å andra sidan ser vi den fina rörelsemiljö som alla fina skogsområden i vår närmiljö erbjuder. Vi skulle på flera förskolor kunna utnyttja den fina pedagogiska miljön som naturen erbjuder ännu mer. En försvårande omständighet har varit att frånvaro i pedagoggrupperna stundtals har varit hög.

Avdelningarna har antingen gjort en särskild planering för pedagogiska måltider och hållbarhet med koppling till mat i PoB:en eller så har de i involverat den i sina ordinarie projektplaneringar vilket passat bra för många då huvudparten av våra förskolor jobbar med projekt kopplat till kroppen. Vi har ännu inte utvärderat och analyserat detta arbete. Det kommer att ske i slutet av vårterminen.

Framgångsfaktorer och svårigheter:

Våra nätverk är betydelsefulla mötesplatser mellan pedagogerna på våra 7 olika förskolor. Här skapas kunskap med hjälp av teorikoppling och här sker viktigt erfarenhetsutbyte.

Våra utvecklingsledare har startat upp fredagsnätverk där förskollärare träffats i mindre sammanhang för att stödja varandra, framförallt i projektprocesserna och arbetet med de pedagogiska miljöerna. Dessa nätverk har blivit viktiga och väldigt uppskattade mötesplatser där pedagogerna träffats fysiskt i mindre grupper.

Vårt samarbete med stadsdelens resursgrupp, via handlednings- och fortbildningsinsatser har varit väldigt betydelsefullt för både barn och pedagoger.

Pedagogerna på förskolan Rödkulla lyfter deras gemensamma val att arbeta med kroppen som en viktig framgångsfaktor. Det har ökat både samarbetet och erfarenhetsutbytet mellan avdelningarna på förskolan.

Vår ansträngda ekonomi har satt käppar i hjulet för viktiga inköp som fått skjutas på framtiden, kopplat till arbetet med pedagogiska miljöer både inomhus och utomhus.

En genomgående försvårande omständighet har varit den relativt höga sjukfrånvaron i pedagoggruppen på flera håll som vi behöver ta ett samlat grepp kring då det påverkar kvalitén i barngruppsarbetet på ett negativt sätt: En del planerade undervisningssituationer har inte kunnat genomföras vilket skat stress och besvikelse hos pedagoger, pedagoger har ibland fått ställa in sitt deltagande i nätverk då de inte kunnat lämna barngruppen, och när det gäller deltagande i olika fortbildningsinsatser.

Sammanfattande analys utifrån målet:

Vi har gul-markerat målet då det bara delvis är uppnått: Vi har en ansträngd ekonomi som gjort att vi inte lyckats skapa likvärdiga och tillgängliga lärmiljöer av fullgod kvalitet. En hel del utvecklingsarbete kring våra pedagogiska miljöer återstår även om vi kommit en bit på väg via höstens arbete med Katinka Vikingsens bok: Rum för lärande som teorikoppling.

Vi hoppas på investeringsmedel under 2024 så vi kan fortsätta satsningen på basmöbler på ytterligare en förskola. Vi hoppas även kunna rusta ut miljön på en förskola under året.

Det specialpedagogiska nätverket är fortsatt betydelsefullt, precis som de båda nätverken för arbete med pedagogisk miljö. Katarina Cederins föreläsningar utifrån titeln: Att förstå och stödja utagerande barn blev ett viktigt komplement till vårt interna arbete. Vi upplever att satsningarna kommer barnen tillgodo på ett bra sätt.

Språksatsningen är väl förankrad och gör stor skillnad för enhetens barn. Tack vare förra vårens språknätverk med satsningen på språk och digitalitet har många barns språk fått en extra utvecklingsskjuts tack vare kopplingen mellan analogt och digitalt arbete, som bland mycket annat förstärkt fokuset på att arbeta med digitala kulisser i den pedagogiska miljön.

Språksatsningen har blivit ett viktigt led i vårt demokratifokus genom att vi skapat mer likvärdiga och goda förutsättningar för alla barns språkutveckling och möjlighet att göra sina röster hörda.

Våra utvecklingsledare har startat upp fredagsnätverk där förskollärare träffats i mindre sammanhang sedan året startade för att stödja varandra i projektprocesser och arbete med pedagogisk miljö. Dessa nätverk har varit mycket uppskattade.

De båda workshop i lera som vi genomfört under hösten har varit mycket uppskattade och det är en form av fortbildning på frivillig basis som vi kommer fortsätta med, bland annat planerar vi för en musikalisk workshop under vårterminen.

Pedagogerna på en förskola har varit eniga om att deras överenskommelse om ett gemensamt övergripande tema det här läsåret har varit mycket positivt och lett till ett ökat samarbete och erfarenhetsutbyte mellan avdelningarna på förskolan, vilket i sin tur både ökat arbetsglädjen för pedagogerna och kommit barnen till del på ett positivt sätt.

En genomgående försvårande omständighet har varit den relativt höga sjukfrånvaron i pedagoggruppen på flera håll som vi behöver ta ett samlat grepp kring då det påverkar kvalitén i barngruppsarbetet och utbildningssatsningar på ett negativt sätt (Pedagoger har svårt att lämna barngruppen för att delta i nätverk/fortbildningar/reflektioner mm). Det gör att tiden inte räcker till och flera pedagoger upplever stress.

Nämndmål: Alla barn i förskolan utvecklar sin förståelse för grundläggande demokratiska värden i en inkluderande utbildning

— Ingen

Beskrivning

Målet nås genom att förskolans arbete med normer och värden präglas av barnkonventionens intentioner i en inkluderande utbildning för alla barn. Utbildningen skapar likvärdiga

möjligheter för alla barn att uttrycka sina tankar och åsikter för att ha inflytande över sin vardag. Utbildningen är trygg och säker, riktlinjerna i Säker förskola, där arbetet med Aktiva åtgärder är en del, är vägledande i det arbetet. Rektor säkerställer att alla barn får det stöd de behöver för sin utveckling inom ramen för förskolans uppdrag. Undervisningen kännetecknas av lek, språk samt hållbar utveckling, där barnens förmågor och intressen tas tillvara i undervisningens utformning.

Gemensamt framtagna stöddokument anger riktning för utbildningen och undervisningen inom prioriterade områden som likvärdiga och tillgängliga lärmiljöer, språk, digitalisering, kultur, måltider och fysisk aktivitet.

Förväntat resultat

Utbildningen ger varje barn förutsättningar att utveckla:

- Självständighet och tillit till sin egen förmåga
- Förmåga att fungera enskilt och i grupp, samarbeta, hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt att ta ansvar för gemensamma regler

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ Stadsdelsnämnden ska genom förskoleavdelningen fortsätta utvecklingsarbetet av övergångar från förskola till grundskola i samverkan med utbildningsnämnden.	2023-01-01	2023-12-31	
✓ Stadsdelsnämnden ska genom förskoleavdelningen genomföra en behovskartläggning avseende barn i behov av särskilt stöd i syfte att identifiera utvecklings- och stödbehov hos enheterna.	2023-01-01	2023-08-31	
✓ Stadsdelsnämndens förskoleenheter ska fortsätta utveckla förskolans lärmiljöer som en del i det förebyggande och inkluderande arbetet.	2023-01-01	2023-12-31	

Enhetsmål: Alla barn i förskolan utvecklar sin förståelse för grundläggande demokratiska värden i en inkluderande utbildning

● Uppfylls helt

Förväntat resultat

- Barn som fått möjlighet att utveckla självständighet och tillit till sin egen förmåga
- Barn som fått möjlighet att utveckla förmågan att fungera enskilt och i grupp, samarbeta, hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt att ta ansvar för gemensamma regler.

Analys

Vår bedömning är att vi når målet. Vi upplever att vi har en hög kvalitet i utbildningen och undervisningen utifrån de förväntade resultaten och har därför grön-markerat målet.

1. Barn som fått möjlighet att utveckla självständighet och tillit till sin egen förmåga

Tidigare läsår har vi arbetat med ett demokratifokus i vårt projekterande arbete som en del i arbetet med barnkonventionen. Då utvecklade vi bland annat barnens delaktighet och inflytande i projektprocesserna, till exempel genom reflektioner tillsammans med barnen.

Analys: Vi ser på flera sätt resultat av det arbetet, till exempel gör alltfler avdelningar lärloggar tillsammans med barnen: Barnen är med och dokumenterar genom att ta bilder, beskriva och reflektera över innehållet i undervisningen mm. Vi upplever att det bidrar till att skapa alltfler "cirkulära processer" där det ena länkas till det andra och meningsfulla sammanhang med möjligheter till fördjupningar skapas i allt större utsträckning.

Läsåret 2022/2023 tog vi med oss demokratifrågan till vårt språkutvecklande arbete. Det har skett genom att vi gett alla barn så goda förutsättningar som möjligt för att kunna uttrycka sig (verbalt och estetiskt) och därmed har vi gett dem större möjligheter att göra sina röster hörd på olika sätt.

Analys: Vi ser ett stort fokus på olika språkutvecklande insatser på våra avdelningar. Till exempel syns det i lärloggar och i reflektioner under våra nätverkstillfällen.

I slutet av vårterminen höll vår enhet i ett överlämnandemöte mellan några förskolor och skolor i Älvsjö. På mötet presenterade flera förskollärare hur de arbetat med språk kopplat till digitalisering, pedagogisk miljö, lek mm. Vår övertygelse är att en av de viktigaste sakerna vi ger barnen under förskoletiden är tillit till sin egen förmåga och gott självförtroende med en känsla av att "jag kan". Att samverka med skolorna skapar större förståelse från båda håll och bidrar till att göra övergången så trygg och bra som möjligt för barnen.

Analys: Vi upplevde att mötet blev mycket givande både för skolornas och förskolornas pedagoger och vi känner att vi bidrog till att starten på denna nya form av erfarenhetsutbyte fick en god inledning. Presentationerna som våra pedagoger bidrog med blev värdefulla utgångspunkter i de efterföljande reflektionerna. Att få diskutera i reflektionsgrupperna bidrog till att bygga broar, en sorts pedagogiska relationer mellan de olika verksamheterna i Älvsjö och skapade ett givande erfarenhetsutbyte och klargjorde våra förväntningar på varandra. Vi tar särskilt med oss kunskapen om skolverkets material "Hitta språket" som alla skolor använder sig av. I oktober bjöd Kämpetorpsskolan in till ett uppföljande möte där vi också fick del av hur skolorna använde materialet "Hitta matematiken".

2. Barn som fått möjlighet att utveckla förmågan att fungera enskilt och i grupp, samarbeta, hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt att ta ansvar för gemensamma regler.

I alltfler individuella lärloggar ser vi exempel på hur enskilda barns utveckling, lärande och förändrade kunskaper synliggjorts: Både kopplat till det tidigare utvecklingsområdet utifrån barnkonventionen (som vi också har med oss framåt) och vårt nuvarande huvudfokus kring barns språkliga och estetiska möjligheter att på olika sätt göra sin röst hörd.

Som en viktig och avgörande del i barnens pedagogiska miljö finns deras pedagoger med sitt förhållningssätt och bemötande. Vi har de senaste 2,5 läsåren haft vårt specialpedagogiska nätverk igång, där fokus det här året legat på ett inkluderande förhållningssätt med pedagogiska relationer samt delaktighet och engagemang i fokus.

Analys: Vi ser att pedagogernas medvetenhet har ökat och de säger själva att de är mer lyhörda och blivit ännu bättre på att möta barnen utifrån deras individuella behov. Pedagogerna individanpassar nu i högre grad sina planeringar för att öka barnens delaktighet och engagemang. De utgår från barnens intressen och skapar genom sitt förhållningssätt och medvetenhet om de pedagogiska relationernas betydelse goda relationer med varje barn.

Biträdande rektorer har även i viss mån arbetat handledande och stöttat enskilda arbetslag, framförallt där barngruppen utmanat pedagogerna. Pedagogerna har även fått handledning från stadsdelens resursteam där det finns utbildade specialpedagoger, psykolog och talpedagog.

Analys: Vi har fått väldigt god hjälp av resursteamets kunskaper som gjort stor skillnad både för enskilda barn och barngrupper. Samarbetet mellan avdelningspedagoger, handledare och förskolans ledning har också fungerat väl vilket ökar samsynen och lett till att vi alla arbetar åt samma håll. .

För att ytterligare stödja pedagogerna i detta arbete har vi genomfört en utbildningsinsats med Katarina Cederin från stadsdelens resursteam. Hon föreläste på en utvecklingsdag i maj utifrån titeln: "Att förstå och stödja utagerande barn" och kom åter under en halvdag i september med en uppföljande och fördjupande föreläsning på samma tema.

Enheten har erbjudit pedagogerna att ta del av specialpedagogiska skolmyndighetens digitala föreläsningar där innehållet bland annat fokuserat på lågaffektivt bemötande. Vi har kunnat ta del av flera kunniga föreläsare bland annat Margareta Öhman som föreläste under rubriken "Psykiskt hälsobefrämjande arbete i förskolan och Kristina Lundmark med föreläsningen "Barn gör så gott de kan, utifrån de förutsättningar de får".

Analys: Vi ser en större förståelse och acceptans för barn olikhet. Medvetenheten om att jag som pedagog gör stor skillnad genom mitt förhållningssätt och bemötande har ökat och pedagogerna har fått användbara redskap. Många uttrycker att de haft stor nytta av Katarinas föreläsningar och framhåller betydelsen av att alla i arbetslaget fått del av samma innehåll. Vi hör även många positiva röster från de pedagoger som valt att delta i specialpedagogiska skolmyndighetens föreläsningar.

Ett gott exempel att lyfta är en avdelnings arbete utifrån boken Magiska godiskolor där de fokusera på att både synliggöra och arbeta med barnens gemensamma lärande i grupp och de individuella barnens tankar och hypoteser samt hur dessa skilda fokus korsbefruktar varandra. Ett annat exempel från samma förskola är de återkommande temaveckor som genomförs för att stärka samarbetet mellan avdelningarna.

Framgångsfaktorer och svårigheter:

En framgångsfaktor är våra pedagogers generellt höga kompetens och deras förmåga att lyfta och stärka såväl individer som grupper. Här kan vi se att innehållet i det specialpedagogiska nätverket har bidragit positivt.

Våra nätverk fungerar som viktiga mötesplatser mellan pedagogerna på våra 7 olika förskolor. Här skapas kunskap med hjälp av teorikoppling och här sker viktigt erfarenhetsutbyte.

Vi ser behov av bra introduktion för nya medarbetare och inte minst handledande insatser i

vardagen för de vikarier som är inne på kortare eller längre tid. Förskollärarna har här en viktig roll och vi ser fram emot att de får påfyllning i sin roll som ledare via det ledarskapsprogram som ska genomföras under vårterminen 24.

Vi ser även behov av att som pedagog få stanna upp och fundera på hur de senaste årens utvecklingsinsatser kan komma barnen på just vår avdelning bäst tillgodo snarare än att fylla på med ytterligare utvecklingsområden.

Vi ser stora utmaningar i vissa grupper och barngruppkonstellationer och ser därför ett behov av att förstärka den specialpedagogiska kompetensen vilket vi gjort dels genom vårt specialpedagogiska nätverk som kommer fortsätta, dels genom föreläsningarna om "Att förstå och stödja utagerande barn" samt riktad handledning från stadsdelens resursenhet utifrån behov i enskilda grupper.

En genomgående försvårande omständighet har varit den relativt höga sjukfrånvaron i pedagoggruppen på flera håll som vi behöver ta ett samlat grepp kring då det påverkar kvalitén i barngruppsarbetet negativt och försvårar för pedagoger att delta i nätverk och annan fortbildning. Det sliter också på de pedagoger som är på plats och periodvis skapas negativa spiraler.

--

Sammanfattande analys utifrån målet:

Vår bedömning är att vi når målet. Vi upplever att vi har en hög kvalitet i utbildningen och undervisningen utifrån de förväntade resultaterna och har därför grön-markerat målet.

En framgångsfaktor är våra pedagogers generellt höga kompetens och deras förmåga att lyfta och stärka såväl individer som grupper. Här kan vi se att innehållet i det specialpedagogiska nätverket har bidragit positivt. Vi ser att pedagogernas medvetenhet har ökat och de säger själva att de är mer lyhörda och blivit ännu bättre på att möta barnen utifrån deras individuella behov. Pedagogerna individanpassar nu i högre grad sina planeringar för att öka barnens delaktighet och engagemang.

Vi ser en större förståelse och acceptans för barns olikhet. Medvetenheten om att jag som pedagog gör stor skillnad genom mitt förhållningssätt och bemötande har ökat och pedagogerna har fått användbara redskap. De uttrycker att de haft stor nytta av Katarinas föreläsningar och framhåller betydelsen av att alla i arbetslaget fått del av samma innehåll. Vi hör även många positiva röster från de pedagoger som valt att delta i specialpedagogiska skolmyndighetens föreläsningar.

Vi ser dock behov av bra introduktion för nya medarbetare och inte minst handledande insatser i vardagen för de vikarier och oerfarna medarbetare som är inne på kortare eller längre tid. Förskollärarna har här en viktig roll och vi ser fram emot att de får påfyllning i sin roll som ledare via det ledarskapsprogram som ska genomföras under vårterminen 24.

Vi ser även behov av att som pedagog få stanna upp och fundera på hur de senaste årens utvecklingsinsatser kan komma barnen på just vår avdelning bäst tillgodo snarare än att fylla på med ytterligare utvecklingsområden.

Vi ser på flera sätt resultat av vårt demokratiarbete, dels kopplat till arbete med barnkonventionen och dela kopplat till vårt språkutvecklande arbetssätt kopplat till att alla barn får möjlighet att göra sin röst hörd. Ett exempel på det förstnämnda är att allt flertalet avdelningar gör lärloggar tillsammans med barnen som är med och dokumenterar genom att ta bilder, beskriva och reflektera över innehållet i undervisningen mm. Det är ett arbete som främjar "cirkulära processer" där det ena länkas till det andra och meningsfulla sammanhang med möjligheter till fördjupningar skapas i allt större utsträckning (Till skillnad mot ett arbetssätt där barnen får ta del av aktiviteter som är mer fristående från varandra)

Vi upplever att det överlämnandemöte mellan pedagoger och ledning från skolornas förskoleklass och förskolorna i Älvsjö som vår enhet höll i blev mycket givande för alla parter. Vi känner att vi bidrog till att starten på denna nya form av erfarenhetsutbyte fick en god inledning. Presentationerna som våra pedagoger höll i blev värdefulla utgångspunkter inför de efterföljande reflektionerna. Att få diskutera i mindre reflektionsgrupper bidrog till att bygga broar, en sorts pedagogiska relationer som skapade ett givande erfarenhetsutbyte och klargjorde våra förväntningar på varandra. Vi tar särskilt med oss kunskapen om skolverkets material "Hitta språket" som alla skolor använder sig av. I oktober bjöd Kämpetorpskolan in till ett uppföljande möte där vi också fick del av hur skolorna använde materialet "Hitta matematiken".

En genomgående försvårande omständighet har varit den relativt höga sjukfrånvaron i pedagoggruppen på flera håll som vi behöver ta ett samlat grepp kring då det påverkar kvalitén i barngruppsarbetet och utbildningsåtgärder på ett negativt sätt (Pedagoger har svårt att lämna barngruppen för att delta i nätverk/fortbildningar/reflektioner mm). Det gör att tiden inte räcker till och flera pedagoger upplever stress.

KF:s mål för verksamhetsområdet: 1.5 Alla stockholmare ska ha tillgång till ett rikt kultur-, idrotts- och föreningsliv

— Ingen

Nämndmål: Invånarna har tillgång till ett rikt utbud av kultur, fritidsaktiviteter och föreningsliv

— Ingen

Beskrivning

Målet nås genom att stadsdelsnämndens enheter integrerar kultur i verksamhetens vardagliga arbete. Särskilda medel finns avsatt för detta. Tillgång till kultur spelar en viktig roll för barn och unga som skapar sin identitet. De äldre erbjuds olika kulturmöten på boenden, mötesplatser och genom sina organisationer. Förskolan är därför en given mötesplats som kan ge lika möjligheter till deltagande och skapande i enlighet med Stockholm stads kulturstrategiska program. Kulturpengen till förskolan samt stöd i hur arbetet med kultur kan utformas och utvecklas ökar förutsättningarna för att lyckas med intentionen.

Förskolan är en kulturell mötesplats där barnen får möta och själva prova olika former av kultur och skapande. Barnen i förskolan har ett varierat utbud av böcker och besöker bibliotek. Barnen möter olika former av kultur och kulturyttringar samt skapande verksamhet som integreras i undervisningen. Unga får möta kultur och prova eget skapande i stadsdelsnämndens verksamheter. Fritidsgårdar och öppna mötesplatser erbjuder besökarna ett brett utbud av kulturaktiviteter som riktar sig och är tillgängliga för alla. Fritidsgårdarna samarbetar med lokalt civilsamhälle och andra fritidsgårdar för att tillsammans erbjuda ett brett verksamhetsutbud.

Lokala föreningar har möjlighet att söka verksamhetsbidrag och bidrar på det sättet att utveckla kultur- och fritidsverksamheter i stadsdelsområdet.

Förvaltningen initierar samarbeten som utvecklar och stärker nätverk till och mellan föreningar och deras verksamheter. Bland annat planeras kulturprojekt som i samverkan med föreningar, förskolor, skolor, fritidsaktiviteter bjuder in till samverkan, synliggör aktörerna och stimulerar till samarbete.

Ett utvecklingsarbete pågår för att bygga kontaktytor och samarbeten mellan olika föreningar och verksamheter. Syftet är att utveckla och bredda deltagandet, nå nya målgrupper, öka social inkludering, minska ojämlikhet och stärka skyddsfaktorer hos barn och unga.

Vid bidragsgivning till föreningar samordnas regler och arbetssätt med stadens andra bidragsgivare för en effektivare handläggning och bättre service. Arbete pågår för att tydliggöra och utveckla regler och syfte med bidrag till föreningar samtidigt som en rättssäker process säkerställs och oegentligheter motverkas.

Utifrån Stockholms stads kulturstrategiska program, utvecklar stadsdelsförvaltningen arbetet med att inventera lokalbestånd och behov av lokaler för kultur, fritid och föreningsliv i stadsdelsområdet. Stadsdelsområdets parker är viktiga mötesplatser som ska erbjuda både aktiviteter och rekreation.

Förväntat resultat

- Kultur- och fritidsaktiviteter planeras för att nå nya målgrupper, bredda deltagandet i syfte att öka social inkludering, minska ojämlikhet och stärka skyddsfaktorer hos barn och unga.
- Kultur, fritidsaktiviteter och skapande integreras i verksamhetens ordinarie arbete.
- Barn på förskola och unga i stadsdelsnämndens verksamheter får möta och själva prova olika former av kultur och skapande.
- De äldre erbjuds olika kulturmöten på boenden, träffpunkter och genom sina organisationer.
- Boende i stadsdelsnämndens grupp- och servicebostäder får stöd i att ha en rik fritid och att kunna delta i hälsofrämjande aktiviteter utifrån sina intressen.
- Föreningar har möjlighet att söka bidrag för lokal verksamhet. samarbete med föreningar och nätverks mellan föreningar och verksamheter utvecklas.

Enhetsmål: Våra förskolor fungerar som kulturella och inkluderande mötesplatser för alla barn

◆ Uppfylls delvis

Förväntat resultat

- Barn som fått förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet samt kunskap om och intresse för olika kulturer och förståelse för värdet av att leva i ett samhälle präglad av mångfald samt intresse för det lokala kulturlivet.
- Barn som fått förutsättningar att utveckla förmåga att upptäcka, reflektera över och ta ställning till olika etiska dilemman och livsfrågor i vardagen.
- Barn som fått förutsättningar att utveckla sin förmåga att skapa samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans.

Analys

Prognosen för året:

Vår bedömning är att vi sammantaget delvis når det här målet. Det beror på att vi inte fullt ut når upp till grönt resultat för de förväntade resultateten.

1. Barn som fått förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet samt kunskap om och intresse för olika kulturer och förståelse för värdet av att leva i ett samhälle präglad av mångfald samt intresse för det lokala kulturlivet.

Vi har strävat efter att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa samt även att se till att olika kulturer synliggörs i utbildningen. Pedagogerna har delvis uppmuntrat och synliggjort traditioner från andra kulturer bland annat genom att lyssna på musik, leka lekar och låna litteratur på olika språk. Det har till exempel lekts traditionella sång- och danslekar och på så sätt har även traditioner delvis förts vidare.

Arbetet med att aktivt och medvetet utveckla våra tankar utifrån detta strävansmål har vi delvis fått möjlighet att utveckla tillsammans med Johan Theodorsson och hans fortbildning "Drama, lek och muntligt berättande". Det handlar både om vårt svenska kulturarv och det kulturarv våra flerspråkiga barn bär med sig.

Pedagogerna har varit lyhörda och aktiva i mötet och i samtalet med barnen och har på så sätt många gånger kunnat fånga upp barnens tankar och funderingar om omvärlden. De har på samma sätt fångat upp barnens intressen och erfarenheter och reflekterat och utvärderat tillsammans med dem kring de upplevelser de varit med om. Barnen har också getts möjlighet att bearbeta händelser och tankar i leken, genom rollekar, teaterspel, sagoberättande, skapande och samtal.

Förskolorna har arbetat mer eller mindre medvetet med barnens samtida kultur som tv program, leksaker, reklam och samhällsintryck.

För att främja ett interkulturellt förhållningssätt har vi även ett varierat bokutbud med olika genrer, normer och innehåll, gjort val av böcker utifrån ett specifikt budskap som vi vill förmedla samt utifrån normer som olika familjekonstellationer, etnicitet mm. Poly glutt, där det finns ett stort utbud av digitala böcker, bland annat böcker på olika språk har varit en framgångsfaktor inom detta område. Vi har använt barnens populärkultur, t ex barnens intresse för Babblarna.

Analys: Arbetet med att aktivt och medvetet utveckla våra tankar utifrån detta strävansmål har vi delvis fått hjälp med tillsammans med Johan Theodorsson och hans fortbildning "Drama, lek och muntligt berättande". Det handlar både om vårt svenska kulturarv och det kulturarv våra flerspråkiga barn bär med sig.

Vi har i någon mån tagit vara på föräldrars kunskaper och erfarenheter utifrån deras familjs specifika kulturella bakgrund, men här har vi ett stort utvecklingsområde på flera av våra avdelningar.

Vi behöver verkligen lyfta fram det här förväntade resultat så att det blir en viktig del i alla avdelningars processer och fundera på hur vi ska arbeta vidare.

2. Barn som fått förutsättningar att utveckla förmåga att upptäcka, reflektera över och ta ställning till olika etiska dilemman och livsfrågor i vardagen.

Arbete pågår kring detta hela tiden i våra projekt och i vardagen på avdelningarna men vi har inte haft några gemensamma riktade insatser för pedagoggruppen.

Analys: Precis som i förra målet behöver vi lyfta fram detta förväntade resultat så att det blir en viktig del i alla avdelningars processer aktivt och seriöst fundera på hur vi ska arbeta vidare.

3. Barn som fått förutsättningar att utveckla sin förmåga att skapa samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans.

Att arbeta med många sätt att få uttrycka sig på är en central del i vår verksamhet. Vi har fokus på ett språkutvecklande arbetssätt vilket för oss även innebär att barnen får möjlighet att uttrycka sig estetiskt med olika uttrycksformer som komplement till det verbala språket. I vårt dagliga arbete erbjuder vi barnen att delta i olika estetiska lärprocesser, till exempel genom sång, dans, grupplekar, bild och form, sagor, drama och rörelse.

Vi använder dessa processer både som mål i sig, det vill säga att utveckla till exempel dansen eller måleriet och dess möjligheter att kommunicera och uttrycka sig på. Men vi använder dem även för att lära oss andra saker vilket blir särskilt synligt i våra projektprocesser. Vi kan uttrycka det som att vi arbetar med de kreativa processerna både som mål och medel.

I arbetet med våra pedagogiska miljöer har det blivit synligt att det finns ett stort behov att utveckla våra ateljéer och att höja pedagogernas kompetens kring materialkännedom och olika

estetiska lärprocesser. Under hösten 23 har vi framförallt satsat på att utveckla lerstationer i avdelningarnas ateljéer. Kopplat till den insatsen har vi erbjudit påfyllning i materialkunskap via lerworkshops. Vi ser även ett stort behov av att vidareutveckla estetiken i skapandet av lärmiljöer som även är vackra för ögat och tilltalande.

Analys:

Då vi lägger stor vikt vid att barnen ska få möjlighet att uttrycka sig på många olika sätt som komplement till det verbala språket så är vi särskilt angelägna om detta mål. Vi behöver arbeta vidare med utvecklandet av våra ateljéer och även komplettera det arbetet med att ge pedagogerna ökad materialkännedom och kompetens inom olika uttrycksformer. Estetiken behöver också bli mycket mer närvarande.

Kulturella mötesplatser

Vi har delvis använt oss av stadsdelens nyligen reviderade kulturplan där kultur "för", "med" och "av" barn synliggörs på olika sätt.

Kultur "för" barn

Vi har genomfört och planerat för att barnen ska få ta del av flera olika kulturaktiviteter med professionella kulturutövare som till exempel musik- och teater/dansföreställningar. Våra yngre barns avdelningar har till exempel deltagit i en mycket uppskattad föreställning "Dansa en bok". Flera har valt att utgå från boken: "Knacka på". En annan större satsning har varit: Språkrätmik och Kroppen é toppen med Charlotte och Anders Wikh.

Vi har även besökt bibliotek i vår närhet, Några grupper har utnyttjat möjligheten att få bokpåsar iordninggjorda utifrån särskilda önskemål. Andra har fått besök av en bibliotekarie som ordnat en sagostund med barn i sin välkända miljö på förskolan.

Tack vare Kulan-premien och den kulturpeng som utgår till förskolorna, har barnen fått uppleva olika föreställningar och flera är planerade.

Kultur och skapande i olika former "med" barn

En viktig del i vår enhets arbetssätt handlar om att ge barnen möjlighet att få skapa och uttrycka sig på många olika sätt. Det kan till exempel handla om bild och form, musik, dans och rörelse, skapa berättelser via teater, film eller genom att göra böcker i analog eller digital form. Precis som vi påtalat att det är en demokratifråga att varje barn får tillgång till det verbala språkets möjligheter för att uttrycka sig, ser vi det som viktigt att barnen får lära känna en variation av skapande tekniker för att få möjlighet att hitta olika sätt att uttrycka sig på.

Kultur "av" barn:

Vår intension har varit att synliggöra barnens skapande på olika sätt för vårdnadshavare och gärna också för andra i vår närmiljö genom att låta barnen ta plats i det offentliga rummet.

Exempel: En av våra förskolor hade en fantastisk sommaravslutning. "Rödkulla stars" bjöd på show, med en magisk pedagoginsats och ett makalöst samarbete som fick barnen att blomma. Det resulterade i så glada och stolta barn och vårdnadshavare.

Framgångsfaktorer och svårigheter/sammanfattande analys utifrån målet:

Barnen har kommunicerat, gestaltat och utforskat med olika estetiska uttrycksformer, både analogt och digitalt. De har fått utveckla sitt skapande och sina estetiska uttryckssätt på många olika sätt så som, målning, lera, drama, dans och musik mm. Med hjälp av dessa olika estetiska upplevelser och lärprocesser har barnen utvecklat många olika sätt att uttrycka sig på.

Ett särskilt gott exempel: En av våra förskolor hade en fantastisk sommaravslutning. "Rödkulla stars" bjöd på show, med en magisk pedagoginsats och ett makalöst samarbete som fick barnen att blomma. Det resulterade i så glada och stolta barn och vårdnadshavare.

Sammanfattande analys: Arbetet med att aktivt och medvetet utveckla våra tankar utifrån detta strävansmål har vi delvis fått hjälp med via Johan Theodorsson och hans fortbildning "Drama, lek och muntligt berättande". Det har både handlat om vårt svenska kulturarv och det kulturarv våra flerspråkiga barn bär med sig.

Vi har i någon mån tagit vara på vårdnadshavarens kunskaper och erfarenheter utifrån deras familjs specifika kulturella bakgrund, men här har vi ett stort utvecklingsområde på flera av våra avdelningar.

Vi behöver verkligen lyfta fram det här tre förväntade resultaten så att det blir en viktig del i alla avdelningars processer och fundera på hur vi ska arbeta vidare.

Då vi lägger stor vikt vid att barnen ska få möjlighet att uttrycka sig på många olika sätt som komplement till det verbala språket så är vi särskilt angelägna om detta mål. Vi behöver arbeta vidare med utvecklandet av våra ateljéer och även komplettera det arbetet med att ge pedagogerna ökad materialkunnskap och kompetens inom flera olika uttrycksformer. Estetiken behöver också bli mycket mer närvarande.

En genomgående försvårande omständighet har varit den relativt höga sjukfrånvaron i pedagoggruppen på flera håll som vi behöver ta ett samlat grepp kring då det påverkar kvalitén i barngruppsarbetet och utbildningssatsningar på ett negativt sätt (Pedagoger har svårt att lämna barngruppen för att delta i nätverk/fortbildningar/reflektioner mm). Det gör att tiden inte räcker till och flera pedagoger upplever stress.

KF:s inriktningsmål: 2. Ett grönt och fossilfritt Stockholm som leder en rättvis klimatomställning

— Ingen

KF:s mål för verksamhetsområdet: 2.1 Stockholm ska bli klimatpositivt – genom minskade utsläpp och ökad koldioxidlagring

— Ingen

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Utfall VB 2022	Årsmål	KF:s årsmål	Period
— Klimatpåverkan från upphandlade livsmedel och måltider						1,6 kg CO2 per kg livsmedel	2023

Nämndmål: Stadsdelsnämndens verksamheter är energieffektiva och resurssmarta med en minimal klimatpåverkan

— Ingen

Beskrivning

Målet nås genom att stadsdelsnämnden arbetar utifrån stadens klimathandlingsplan samt miljöprogrammet i sitt miljö- och klimatarbete. Stadsdelsnämndens lokala miljö- och klimathandlingsplan sträcker sig fram till slutet av 2023. Stadsdelsnämnden tar med sin handlingsplan ett krafttag vad gäller miljö- och klimatfrågorna, och växlar nu upp arbetet ytterligare i och med skärpta miljö- och klimatmål.

Stadsdelsnämnden arbetar med att kartlägga verksamheternas klimatpåverkan, och tar fram strategier för hur utsläppsminskningar ska ske. De två metoder som främst används är investeringar i utsläppsminskande utrustning och beteendeförändringar.

Klimatinvesteringsmedel söks för de projekt där investering i utsläppsminskande åtgärder inom stadsmiljöverksamhet eller verksamhetslokaler ses som den bästa lösningen. För att åstadkomma beteendeförändringar satsar nämnden på kompetenshöjande insatser i form av bland annat utbildningar i energieffektivt beteende i storkök och hållbara kontor, samt utvecklad intern samverkan om miljö- och klimatfrågor.

När upphandlingen av ny parkentreprenad görs under 2023 ska tydliga miljökrav ställas för att minska nämndens indirekta klimatpåverkan.

Verksamheter som köper in livsmedel ska genom ökad medvetenhet minska livsmedels negativa klimatpåverkan. Genom verktyget Hantera Livs och regelbunden uppföljning ska stadsdelsnämnden få ner sina utsläpp från livsmedel ytterligare under 2023. Livsmedelsinköp är stadsdelsnämndens största källa av växthusgaser.

Stadsdelsnämnden kommer att utveckla former för att inkludera civilsamhälle och näringsliv i klimatarbetet i större utsträckning. En del i detta är att arbeta med utökad medborgardialog.

Förväntat resultat

- Stadsdelsnämnden har slutfört samtliga aktiviteter i den lokala miljö- och klimathandlingsplanen.
- Klimatpåverkan från konsumtion har minskat, stadsdelsnämnden är på god väg att bli en fossilbränslefri organisation och klimatanpassningsåtgärder har vidtagits.
- Avfall som uppstår tas om hand på ett resurseffektivt sätt enligt avfallshierarkin och matavfall sorteras i alla lokaler där det är möjligt.
- Stadsdelsnämndens energiförbrukning har minskat med en fjärdedel av mandatperiodens mål om en 10 procentig minskning.
- Användningen av plast och engångsartiklar har minskat.

	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓	Stadsdelsnämnden ska fortsatt bidra med kunskap till förskolornas kockar om livsmedels påverkan på klimatet och biologisk mångfald.	2022-01-01	2023-12-31	
!	Stadsdelsnämndens medarbetare som arbetar i tillagningskök eller mottagningskök ska gå e-utbildningen om energieffektivt beteende i storkök	2023-01-01	2023-12-31	

Enhetsmål: Våra förskolor arbetar för att utveckla en förståelse för vikten av att skapa en hållbar utveckling.

● Uppfylls helt

Förväntat resultat

- Barn som fått förutsättningar att utveckla förståelse för hur människors olika val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling.
- Barn som fått förutsättningar att utveckla förståelse för samband i naturen och för naturens olika kretslopp samt för hur människor, natur och samhälle påverkar varandra.
- Användningen av plast och engångsartiklar har minskat.

Analys

Vår bedömning är att vi nu vid årets slut har nått målet och har därför grön-markerat det.

Barn som fått förutsättningar att utveckla förståelse för hur människors olika val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling.

Pedagogerna är på många sätt medvetna i sin roll som förebilder men det är ju något vi alla behöver tänka och fundera på så att vårt förhållningssätt och våra handlingar främjar en utveckling i rätt riktning.

Flera av våra förskolor har det här läsåret och/eller tidigare arbetat med "Energiagenterna" som är ett samarbete med SISAB. Här har barnen fått arbeta konkret med hållbarhet på många olika sätt. De har till exempel deltagit i att källsortera glas, plast, papper och kartong. De har samtalat och reflekterat om vikten av att alla är med och tar ansvar för material och miljö.

Vår föreställning Perk-a-fon där pedagogerna på vår utvecklingsdag i december 22 fick göra instrument av återbruksmaterial hade flera syften: dels att vara en personalbefrämjande aktivitet men även att visa på ett lite annorlunda sätt att använda återbruksmaterial. Bland annat detta har inspirerat flera pedagoger som tagit med sig arbetet med dessa material ut i sina barngrupper på ett mer ingående sätt. En avdelning har till exempel som en del i sitt projekt gjort en stad där det finns brandstation, sjukhus, polisbilar mm. En annan avdelning som utgick från boken "Astons stenar" i sitt projekt där barn både tillverkade staden "Hunditälje" och Astons lägenhet i återbruksmaterial.

Under skogsutflykter finns många tillfällen att lyfta vikten av att hålla rent i naturen och att värna om den genom att inte bryta grenar från träden osv. Många barn har deltagit i skräpplockardagar.

Vi har samtalat med barnen vid måltiderna om maten, var olika livsmedel kommer ifrån och hur de tillverkas, varför vi källsorterar, komposterar och undviker plast osv.

Analys: Vi upplever att mycket av detta arbete kontinuerligt finns med i avdelningarnas vardag och fångas upp på ett medvetet sätt i sina naturliga sammanhang.

Arbetet med Energiagenterna har varit väldigt uppskattat och framgångsrikt.

Skogen utnyttjas ofta väl både i detta syfte och på andra sätt även om vi behöver titta på och ställa oss frågan om vi kan använda skogens pedagogiska miljö bättre än vi gör idag.

Barn som fått förutsättningar att utveckla förståelse för samband i naturen och för naturens olika kretslopp samt för hur människor, natur och samhälle påverkar varandra.

Först vill vi nämna att social hållbarhet är en viktig del i det här läsårets övergripande projektparaply i vår enhet. Det har bäring på hur människor, natur och samhälle påverkar varandra och är väldigt angeläget inte minst med tanke på den pågående samhällsdebatten och den problematik som breder ut sig i allt yngre åldrar. I våra förskolor arbetar vi för att skapa trygga, värdegrundade och ansvarstagande barn (våra blivande vuxna medborgare). Barn som också är empatiska och goda kamrater. En stor del av höstterminens inledande arbete fokuserade på att skapa ett gott gruppklimat och trygga barn.

Under hösten 23 har många avdelningar också arbetat med kroppen och jaget där det bland annat varit fokus på hälsa och välmående i form av både rörelse samt vad kroppen behöver för kost för att må bra. Barn har fått ta del av såväl rörelsepass som dans och musik i extra stor omfattning. Flera avdelningar arbetar även med massagesagor och barn-yoga som ett led i att skapa återhämtning och att få viktig hjälp med att varva ner och komma till ro. I våra analyser ser vi att pedagogerna även använder naturen i syfte att ge utlopp för barnens rörelsebehov men också för att själva uppleva naturen.

Hållbar framtid innebär för oss även att arbeta för en ekologiskt hållbar värld. Vi har gett barnen möjlighet till förståelse för och kunskap om naturens olika kretslopp och hur människans olika levnadsvillkor, natur och samhälle är relaterade till varandra. För oss har det varit viktigt att barnen får skapa relationer med naturen på olika sätt. Om vi trivs och lär oss tycka om naturen och uppskattar att vara i den så har vi lagt en god grund och skapat goda

förutsättningar för att barnen också ska värna om den.

Analys: Vårt arbete med social hållbarhet har varit betydelsefullt och en del av vårt projektparaply under flera års tid. Vi har kommit långt i det arbetet och har överlag väldigt väl fungerande barngrupper med trygga barn som är öppna, empatiska och sociala.

Det hälsobefrämjande arbetet med fokus både på rörelseglädje och avslappning har fått en extra skjuts nu tack vare projektet om kroppen som är ett pågående arbete på många avdelningar.

Arbetet med ekologisk hållbarhet och förståelse för olika kretslopp i naturen är på de flesta avdelningar sammankopplade med deras skogsutflykter.

Kopplat till det här målet ställer vi ss igen frågan om vi kan använda den pedagogiska miljö som naturen erbjuder på ett ännu bättre sätt?

Användningen av plast och engångsartiklar har minskat.

Vi gör medvetna, miljösmarta val och skapat goda rutiner för inköp och undviker i möjligaste mån att använda plast och engångsartiklar vilket gjort att användningen minskat. Vi har arbetat utifrån vägledning för Kemikaliesmart förskola, som innebär en utrensning av miljöskadliga ämnen, plast och inventarier som finns i vår miljö.

Sammanfattande analys:

Vi har pedagoger som i mångt och mycket är goda förebilder vilket är A och O för att lyckas med att nå de förväntade resultaten utifrån detta mål.

Vårt långsiktiga arbete med social hållbarhet har en avgörande betydelse för gruppklimat och social gemenskap på avdelningarna.

Arbetet med hälsobefrämjande insatser kring både rörelse och återhämtning har haft stor betydelse på många avdelningar.

Arbetet med Energiagenterna har varit mycket lyckosamt och ökat kunskapen och miljömedvetenhet hos barn och pedagoger som deltagit.

Arbetet med ekologisk hållbarhet och förståelse för olika kretslopp i naturen är på de flesta avdelningar mycket väl fungerande. Vi tänker ändå att en kartläggning kring hur mycket avdelningarna utnyttjar sin närhet till skogen vore bra för att den vägen titta möjligheter till utveckling.

En genomgående försvårande omständighet har varit den relativt höga sjukfrånvaron i pedagoggruppen på flera håll som vi behöver ta ett samlat grepp kring då det påverkar kvalitén i barngruppsarbetet och utbildningssatsningar på ett negativt sätt (Pedagoger har svårt att lämna barngruppen för att delta i nätverk/fortbildningar/reflektioner mm). Det gör att tiden inte räcker till och flera pedagoger upplever stress.

KF:s mål för verksamhetsområdet: 2.4 Stockholmarnas hälsa ska främjas genom ren luft, rent vatten och giftfria miljöer

— Ingen

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Utfall VB 2022	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Andel inköpta animalier med krav på djurskydd och restriktiv antibiotikaanvändning i nivå med svensk lagstiftning					88	88 %	2023
Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	53,74 %				70 %	70 %	2023
Analys Enheten når inte målet då livsmedelskostnaderna har ökat och ekologiska varor är dyrare än icke ekologiska							

Nämndmål: Stadsdelsnämnden bidrar till en god livsmiljö och har giftfria verksamheter

— Ingen

Beskrivning

Målet nås genom att arbeta systematiskt med verktygen Chemsoft och Byggvarubedömningen. Under 2023 ska arbetet med de båda verktygen utvecklas, i syfte att vässa arbetet.

Vidare nås målet genom att växla upp arbetet med skadlig påverkan från livsmedelsinköp. Stadsdelsnämnden ska undersöka orsaker till att nämnden historiskt sett haft svårt att nå målen för ekologiska livsmedel, samt se över möjliga lösningar för bättre måluppfyllelse framöver. Till detta hör också arbetet med att utveckla strategier för miljö- och klimatsmarta inköp av livsmedel inom äldreomsorg och social omsorg - där förskoleavdelningens lyckosamma arbete under de senaste åren fungerar som modell.

Förväntat resultat

- Stadsdelsnämnden bidrar i möjligaste mån inom nämndens rådighet till att minska buller, dålig luft och förorenat vatten i stadsdelsområdet.
- Verksamheterna arbetar systematiskt med att fasa ut skadliga kemikalier bland förbrukningsprodukter.
- Stadsdelsnämnden har en plan som följs för att bygg- och anläggningsprojekt följer kraven i Byggvarubedömningen.
- Det finns ett systematiskt arbete för att öka andelen inköpta ekologiska livsmedel och

animalier som har krav på djurskydd samt restriktiv antibiotikaanvändning ökar inom stadsdelsnämndens alla verksamheter som köper in livsmedel.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ Stadsdelsnämndens förskoleenheter ska genomföra åtgärder för att bibehålla nivå 2 samt arbeta för att uppfylla kraven i nivå 3 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola.	2022-01-01	2023-12-31	

KF:s inriktningsmål: 3. Ett Stockholm med en stabil och hållbar ekonomi med utbildning, jobb och bostäder för alla

— Ingen

KF:s mål för verksamhetsområdet: 3.1 Stockholms ekonomi är stark, hållbar och lägger grunden för en jämlik välfärd

— Ingen

Nämndmål: Stadsdelsnämnden bedriver verksamheterna inom tilldelad ekonomisk ram

— Ingen

Beskrivning

Verksamheterna ska bedrivas inom beslutad budget. Styrning och uppföljning ska vara tydlig. En tydlig ekonomistyrning och säkerhet i prognoser är en förutsättning för att skapa och behålla stabilitet i verksamheten. Enheterna följer regelbundet upp ekonomin genom kontakter mellan enhetschef, avdelningschef och controller inför månads- och tertialrapporter.

Nämndens lokalförsörjningsplan tas fram i samband med Underlag för budget 2024-2026. I lokalförsörjningsplanen slås nämndens långsiktiga arbete med lokaler fast, i syfte att tillgodose verksamheternas krav på ändamålsenliga och kostnadseffektiva lokaler. Inriktningen framåt är att hyra lokaler av stadens fastighetsägande bolag. Under 2023 kommer nämnden att öppna en ny förskola om sex avdelningar i kvarteret Zachrisberg nära Årstabergets pendeltågsstation.

Förväntat resultat

- Verksamheterna bedrivs på ett kostnadseffektivt sätt.
- Stadsdelsnämnden hyr lokaler som är ändamålsenliga och kostnadseffektiva

Enhetsmål: Enheten bedriver verksamheten inom sin ekonomiska ram

■ Uppfylls inte

Förväntat resultat

Enheten har en budget i balans.

Analys

Målet att ha en budget i balans uppfylles inte. Det beror även i år till stor del på att barnantalet sviktar och minskat kraftigt, samt ett ökat antal barn med behov av verksamhetsstöd. Där till kraftigt ökade kostnader och löneökningar.

Detta år startade vi med en budget på 57.563tkr

Vi arbetar konstant med regelbunden översyn och reglering av personaltätheten i förhållande till barnantalet i vår enhet

När en plats blir ledig tillsätts den så fort som det är möjligt. Vi flyttar pedagoger inom enheten för att på bästa sätt anpassa bemanning utifrån antal barn och personalresurser på hela enheten, vikarietillsättning sker av enhetens administratör för att och få en överblick över dagen och minska onödiga kostnader. Ibland kan de saknas 5-7 barn på en förskola men fördelat på 4-5 avdelningar vilket gör det svårt att ta minska antalet pedagoger i den verksamheten.

Vi hade en förväntan att kunna starta upp höstterminerna med fulla barngrupper, så blev inte fallet. **Inför uppstarten av hösten saknades det ca 52 barn i vår enhet.** Under större delen av hösten fortsätter barn att röra på sig vilket ena dagen kunde innebära full förskola för att nästa ha två uppsagda platser och inga barn i kön. Det har varit mycket svårt att förutse barngruppernas beläggning. Vi har ett nära samarbete med vår kö handläggare för att ha ett så effektivt arbetssätt kring barngrupper och intag av barn som möjligt.

Vi ser under de senaste två åren att familjer flyttar från denna del av Älvsjö och säljer sina stora hus. Inflyttningen har inte följt med i samma takt. Vi kan se att det är ett mönster som upprepat sig de senaste åren. Inför budget 2024 och hösten har vi lagt ett förväntat barnunderlag i underkant.

I vår prognos fanns också en förväntan om ett ekonomiskt verksamhetsstöd för våra barn i behov av särskilt stöd, som inte in inföll. Vi har i dag många barn som vi bedömer ha behov av stöd som vi inte har något ekonomiskt stöd för. Vi har de flesta av dessa stöd bemannade med ordinarie pedagoger från enheten. Pedagoger som arbetat länge i enheten och förskolans värld med höga löner.

Vi ser att kostnaderna för de tjänster och varor vi behöver för att driva verksamheten har ökat markant, där ibland våra kostnader för livsmedel. Våra kockar påpekar ständigt att de inte lyckas hålla budget då kostnaderna för livsmedel skjutit i höjden och fortsätter att stiga. Därav när vi heller ej målet 70% ekologiskt då ekologiska varor är dyrare än icke ekologiska.

Vi har under året haft oförutsedda utgifter kopplat till reparationer och införskaffning av många vitvaror. Lagning av diverse inventarier, grindar, staket med mera som verksamheten stått för. Skötbord som gått sönder och behov av att införskaffa bra hjälpmedel ur ett arbetsmiljöperspektiv.

Sjukfrånvaron är fortfarande hög vilket även påverkar ekonomin. Sjukfrånvaron blir en ond

spiral som fortsätter att trötta ut pedagoger som är på plats när kollegor ofta är sjuka, vilket i sin tur bidrar till att även de blir sjuka. Vi provade att använda tillsvidareanställda vikarier som fasta husvikarier. Vi har även använt oss av vikarier via förmedling. Våra fasta vikarier blev snabbt uppbokade på längre vikariat. Vi kan se vissa ekonomiska vinster med att bemanna både korta och längre vikariat med vikarier från bemanningsföretag, bland annat så ersätts de med en vikarie från förmedling direkt vid sjukdom eller ledighet. Till våren kommer vi att arbeta mer systematiskt med Hälsosamtal och ett arbete med HR kommer att påbörjas med syfte att få ner andelen medarbetare med hög korttidsfrånvaro och medarbetare som återfaller i långtidssjukskrivningar.

Vi ser hela tiden över våra rutiner kring beställningar av material. Arbetslagens behov av materialinköp stäms av mot budget med biträdande rektor. På våra nätverk för enhetens kockar, stöttar man varandra och hjälper man varandra kring inköp och matsedel. Inför hösten startade flera arbetslag med färre barn och reducerad bemanning, istället för att lägga avdelningar i malpåse. Detta för att öka flexibiliteten och att snabbt kunna ta emot barn om det skulle dyka upp i kön.

Det sker en samverkan inom enheten med enhetens resurser på alla plan. Vi har uppföljningar med ekonomiavdelningens economicontroller varje månad. Medarbetarna informeras kring vår budget och den ekonomiska situationen regelbundet på APT och på Lokal ledningsgrupp.

Enhetens utfall präglas till av ovanstående nämnda faktorer. Huvudsakligen påverkas ekonomin av det låga och rörliga inskrivningstalet av barn. Enheten har även ett stort antal medarbetare med förhållandevis höga löner.

KF:s mål för verksamhetsområdet: 3.4 Medarbetare i Stockholm ska ges goda förutsättningar att göra ett bra jobb

— Ingen

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Utfall VB 2022	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Sjukfrånvaro	11,2 %	14,4 %	10,9 %		9 %	Tas fram av nämnd/s tyrelse	VB 2023
Analys Sjukfrånvaron är fortfarande hög i förhållande till målet. Sjukfrånvaron blir en ond spiral som fortsätter att trötta ut pedagoger som är på plats när kollegor ofta är sjuka, vilket i sin tur bidrar till att även de blir sjuka. Till våren kommer vi att arbeta mer systematiskt med Hälsosamtal och ett arbete med HR kommer att påbörjas med syfte att få ner andelen medarbetare med hög korttidsfrånvaro och medarbetare som återfaller i långtidssjukskrivningar. Vi kommer även att lägga större vikt på den psykosociala arbetsmiljön och arbeta mer med friskfaktorer. Vi har i vår enheten ett antal medarbetare som varit sjukskrivna helt eller delvis en lång tid. Det är medarbetare som flera fall har kroniska sjukdoms tillstånd.							
Sjukfrånvaro dag 1-14	3,8 %	3,1 %	3,8 %		3,5 %	Tas fram av nämnd/s tyrelse	VB 2023
Analys Sjukfrånvaron är fortfarande lite för hög i förhållande till målet, men vi närmar oss målet. Sjukfrånvaron blir en ond spiral som							

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Utfall VB 2022	Årsmål	KF:s årsmål	Period
fortsätter att trötta ut pedagoger som är på plats när kollegor ofta är sjuka, vilket i sin tur bidrar till att även de blir sjuka. Till våren kommer vi att arbeta mer systematiskt med Hälsosamtal och ett arbete med HR kommer att påbörjas med syfte att få ner antalet medarbetare med hög korttidsfrånvaro. Vi kommer även att lägga större vikt på den psykosociala arbetsmiljön och arbeta mer med friskfaktorer.							

Nämndmål: Stadsdelsnämnden är en attraktiv arbetsgivare och har en god arbetsmiljö

— Ingen

Beskrivning

Stadsdelsnämnden kommer utifrån arbetsgivarperspektivet att ha fokus inom områdena; anställningar, arbetsmiljö, kompetensförsörjning samt chefsuppdrag och ledarskap.

Goda och trygga anställningsvillkor där medarbetares anställningsform är tillsvidareanställning på heltid är normen vid nyanställningar. Rekryteringsprocessen säkerställer att rekrytering sker kompetensbaserat och i linje med verksamhetens kompetensförsörjningsplan och bemanningsstrategi.

Systematiskt arbete inom arbetsmiljöområdet är ett prioriterat område för att medarbetare och chefer ska ha en god arbetssituation och förutsättningar att nå ett gott arbetsresultat. En god arbetsmiljö och ett närvarande ledarskap ska säkerställas genom balans mellan uppdrag och resurser, samt ett rimligt antal medarbetare per chef. För skyddsombud och chefer hålls gemensam utbildning i grundläggande systematiskt arbetsmiljöarbete regelbundet.

Att arbeta främjande och förebyggande med friskfaktorer för att sänka sjukfrånvaron och skapa en god social och organisatorisk arbetsmiljö är prioriterat. Friskvård är en viktig del inom arbetsmiljöarbetet för att skapa förutsättningar för medarbetare att må bra. Som personalförmån kan medarbetare i stadsdelsnämnden ta ut friskvård på arbetstid när arbetet och verksamheten så tillåter. Förvaltningen arbetar systematiskt med kort- och långtidsfrånvaro enligt den rehabiliteringsprocess som är gemensam för staden.

Under perioden augusti – november utför alla enheter arbetsmiljöronder som även inkluderar ett avsnitt rörande årlig uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet. Resultatet av den årliga uppföljningen summeras på avdelnings- respektive nämndnivå och följs upp i samverkansgrupper tillika arbetsmiljökommittéer. Resultatet analyseras och eventuella åtgärder som är gemensamma för en stor del av stadsdelsnämnden samordnas.

Ett aktivt strategiskt kompetensförsörjningsarbete utifrån uppdrag och mål är fortsatt prioriterat för att utveckla, behålla samt rekrytera verksamhetskritisk kompetens. Varje verksamhet planerar kompetensutvecklingsinsatser och för att bibehålla en kontinuitet i verksamheten och stärka försörjningen av chefer och nyckelkompetenser är det även viktigt

med en strategisk successionsplanering. Inom äldreomsorgen kommer den genomförda kartläggningen av formell kompetens ligga till grund för vidare utvecklingsinsatser för att säkerställa kompetensbehovet på kort och lång sikt. Vid rekrytering av chefer är det även viktigt att de fem kompetenserna i stadens chefsprofil är vägledande i rekrytering och urval.

Chefsuppdraget kräver ett tydligt och utvecklingsinriktat ledarskap där en helhetssyn kopplat till mål och resultat kan förmedlas till medarbetarna. Ledarskapet ska vara präglad av tillgänglighet, kommunikation, tillit och mod. Chefer ska stöttas och stärkas i detta för att på bästa sätt kunna leda sin verksamhet och i det uppmuntra medarbetare att omsätta idéer och förslag i konkreta verksamhetsförbättringar med stockholmarnas fokus.

Chefer som är nya i sin chefsroll, genomgår chefsintroduktion för att få en god grund till vad som förväntas i uppdraget kopplat till personalansvar och att vara arbetsgivarföreträdare. Utvecklingsinsatser för chefer kan även ske genom stadens chefsutvecklingsprogram och upphandlade insatser.

Förväntat resultat

- För de anställningar som ingår ska normen vara tillsvidareanställning på heltid.
- Stadsdelsnämnden har en god systematik inom arbetsmiljöarbetet.
- Planering av kompetensförsörjning sker utifrån verksamhetens uppdrag och mål.
- Nya medarbetare och chefer får en god introduktion i uppdraget.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ Stadsdelsnämnden tillsammans med förskoleenheterna ska fortsätta utveckla arbetet med förbättrad arbetssituation för förskollärare och barnskötare inom ramen för det ordinarie arbetsmiljöarbetet.	2022-01-01	2023-12-31	

Enhetsmål: Enheten är en god arbetsgivare och har en god arbetsmiljö.

● Uppfylls helt

Förväntat resultat

- En god systematik inom arbetsmiljöarbetet.
- Nya medarbetare får en god introduktion i uppdraget.

Analys

Vi har under året lagt stor vikt vid det systematiska arbetet inom arbetsmiljöområdet. I arbetsmiljögruppen och på APT har vi arbetat med arbetsmiljörelaterade frågor enligt årshjulet. En representant från varje förskola har deltagit i arbetsmiljögruppen och tillsammans med rektor och biträdande rektor förberett temat från årshjulet som ska tas upp på kommande APT.

I arbetsmiljögruppen har vi även fångat upp aktuella frågor som medarbetarna lyft som viktiga för en god arbetsmiljö men även resultaten från enhetens skyddsronder och

medarbetarenkät har tagits upp.

Dock visade det samlade resultatet av årets Medarbetarenkät på ett lågt AMI snitt på 69. Vi ser att det är stora skillnader i resultaten mellan förskolorna. Vi har arbetat med att identifiera de olika utmaningar som resultatet visar på och försökt hitta vad och hur vi behöver arbeta vidare. Årets medarbetarenkät har processats på APT på samtliga förskolor och tillsammans har pedagogerna resonerat kring ett par utvecklingsområden att fokusera på kopplat till verksamhetsrelaterade frågor samt ledarskaps frågor. Utifrån dessa diskussioner har handlingsplaner för förbättrad arbetsituation tagits fram. Vi har följt upp handlingsplanerna på höstens APT enligt arbetsmiljöåret. Vi tänker att detta är insatser och arbetssätt som vi behöver hålla i och fortsätta arbeta med och utveckla.

Även om resultatet från medarbetarenkäten varierar mellan förskolorna ser vi ett behov av att lägga mer fokus på den psykosociala arbetsmiljön. Vi har en hög nivå på det pedagogiska arbetet i enheten men vi behöver till viss del sänka tempot och fortsätta arbeta med att höja nöjdheten hos medarbetarna.

Vi ser att användandet av friskvårdsbidraget har ökat vilket på sikt troligt kommer ge en positiv effekt på våra medarbetares förutsättningar att må bra. Vi arbetar systematiskt med att ge våra medarbetare en kompetensförsörjning utifrån uppdrag och mål. Våra medarbetare signalerar ett behov av att det finns en balans mellan att få tid till att arbeta med kärnuppdraget och att delta i de olika fortbildningsinsatser som erbjuds. Våra utbildningssatsningar under året har varit uppskattade och känts meningsfulla av medarbetarna men vi behöver se över och planera för en bättre spridning av träffar och möten.

Varje nyanställd får en planerad introduktion i såväl administrativa, pedagogiska och arbetsmiljörelaterade frågor. Vi utvecklar konstant våra rutiner kring introduktionen och har i dagsläget arbetat fram en beskrivning av vem som gör vad vid introduktionen av nyanställda.

KF:s mål för verksamhetsområdet: 3.5 Hög beredskap och stark rådighet ska råda i alla verksamhetsområden

— Ingen

Nämndmål: Stadsdelsnämnden har en hög beredskap i alla verksamheter

— Ingen

Beskrivning

Målet nås genom att stadsdelsnämnden utför ett genomgripande arbete för att identifiera och analysera viktiga och samhällsviktiga verksamheter och processer. Stadsdelsnämndens kris-, kontinuitets- och beredskapsarbete är samordnat så att de hänger ihop, är effektivt och känt för de som berörs. Kunskapshöjande insatser inom krisberedskap och civilt försvar genomförs i stadsdelsnämndens verksamheter. Arbetet med krisstödsorganisation fortsätter, i syfte att ge stadsdelsområdets invånare stöd vid kriser. Stadsdelsnämnden avsätter resurser för att implementera de lokala tillämpningsanvisningarna för informationssäkerhet. Stadsdelsnämndens beredskap att hantera kriser och samhällsstörningar stärks genom ett

systematiskt planeringsarbete samt övning.

De lokala anvisningarna för informationssäkerhet ska implementeras och alla medarbetare ska känna till hur nämnden arbetar med informationssäkerhet och dataskydd. Detta sker bland annat genom att de obligatoriska utbildningarna genomförs för samtliga medarbetare och genom det nätverk av informationssäkerhets- och dataskyddsambassadörer som finns på förvaltningen.

Förväntat resultat

- Stadsdelsnämndens verksamheter har en hög beredskap inför kommande kriser.
- Risk- och sårbarhetsanalysen är genomarbetad, dynamisk och välkänd för relevanta funktioner.
- Samhällsviktiga verksamheter och de verksamheter som är av vikt för dessa har en kontinuitetsplan som är övad.
- Stadsdelsnämnden har tre permanenta trygghetspunkter.
- Nödvändig information om dataskydd och informationssäkerhet har nått och är begriplig för samtliga medarbetare.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
❗ Alla medarbetare ska genomgå de obligatoriska utbildningarna om dataskydd och informationssäkerhet	2023-01-01	2023-12-31	
✅ Samtliga chefer ska genomgå utbildningen i informationssäkerhet och dataskydd som är framtagen för målgruppen	2023-01-01	2023-12-31	
✅ Samtliga verksamheter ska ta fram en beredskapspärm där rutiner för krishantering ska finnas	2023-01-01	2023-12-31	
❗ Stadsdelsnämndens verksamheter som bedöms vara samhällsviktiga eller är av vikt för dessa ska ha en uppdaterad kontinuitetsplan som är övad	2023-01-01	2023-12-31	

Uppföljning av ekonomi

Analys av resultaträkning - uppföljning av driftbudget

Budget 2023

Enheten har genomgång av budget en gång i månaden med controller på förvaltningen. Vi har tydliga rutiner och en tydlig medvetenhet kring inköp av material och förbrukningsvaror.

Investeringar

Medel för lokaländamål

Övrigt

Systematiskt kvalitetsarbete

Som grund för vårt kvalitets- och utvecklingsarbete ligger vår ledningsstruktur och organisation av det systematiska kvalitetsarbetet.

I vår enhet har vi organiserat detta enligt följande:

Förskollärare: Alla arbetslag har en förskollärare som ansvarar för det pedagogiska innehållet i undervisningen enligt skollag och förskolans läroplan.

Samordnare: På varje förskola finns en till två personer som organiserar dagen/veckan i samråd med enhetens administratör. Samordnaren fungerar som en länk mellan förskolan och ledningen,

Utvecklingsledare: Tre förskollärare har ett utökat uppdrag att stötta pedagogerna i det systematiska kvalitetsarbetet. De har två-tre förskolor var kopplat till sig. Deras uppdrag är under utveckling. I dagsläget har de avsatt tid en eftermiddag i veckan.

Tack vare utvecklingsledarnas uppdrag att leda fredagsnätverk med förskollärare från 1-3 förskolor var så har förskollärarna fått ett forum för dialog och reflektion kring projekterande arbetssätt och arbetet med den pedagogiska miljön i en mindre grupp. Vilket bidragit till att stärka dem i sin yrkesroll och vi kan se att de genererar höjd kvalitet i verksamheten. De fick också ett tydligt uppdrag att bidra i samband med att avdelningarna skrev sina projektfördjupningsplaneringar i början av året. Utvecklingsledarna tog till exempel i början av vårterminen fram en ny förenklad mall som ska användas under avdelningarnas veckovisa reflektioner. Vi har fått mycket positiva reaktioner från övriga pedagoger på deras arbete.

För att rusta utvecklingsledarna i deras uppdrag att stödja kollegorna i det projekterande arbetet deltog dem i Reggio Emiliainstitutets sommarsymposium vilket gav dem konkreta verktyg arbetet med att stödja det projekterande arbetet i arbetslagen.

Ledningsgruppsmöten: En eftermiddag i veckan träffas enhetens ledningsgrupp och arbetar med löpande frågor som berör personal, barn, ekonomi, vårdnadshavare, lokaler, årshjul/arbetsmiljö, pedagogiska verksamhetsåret, utvecklingsfrågor mm. En stor del av gruppens arbete låg i början av året på att introducera vår nya biträdande rektor i enhetens arbete. Hon kom snabbt in i arbetet och redan efter bara några månader tillsammans känner vi oss som ett sammansvetsat team.

Lokal ledningsgrupp: Varje arbetslag har en förskollärare som träffas en gång i veckan förskolevis. En av ledningsgruppens biträdande rektorer leder gruppen. Gruppen har till uppgift att hantera frågor som rör den enskilda förskolan pedagogiskt och organisatoriskt så att allt fungerar väl.

Vi tror på idén om ett kollegialt och kollaborativt lärande i nätverksform som nav i vårt utvecklingsarbete. Läsåret 2023 har vi totalt haft tre två nätverk igång: I våras fokuserade vi på språk- och specialpedagogik för lärande med det i höstas var nätverk för pedagogisk miljö och specialpedagogik för lärande.

Nätverk-språkutvecklande arbetssätt: Under vårterminen pågick ett språknätverk och språksatsningen är väl förankrad och gör stor skillnad för enhetens barn. I språknätverket har vi bland annat arbetat med språk och digitalitet, utifrån föreläsningen och boken; Språkrika lärmiljöer för förskolans yngsta. Vilket bland annat förstärkt fokuset på att arbeta mer med digitala kulisser i den pedagogiska miljön. Nätverket har även fokuserat på flerspråkighet och språksamtal.

Nätverk-specialpedagogik för lärande: Nätverket har följt skolverkets moduler med temat; pedagogiska relationer samt tillgänglighet och engagemang. Pedagogerna har arbetat i nätverksform med att utveckla ett mer specialpedagogiskt förhållningssätt och arbetssätt och utifrån olika övningar har de även fått prova sig fram i barngruppen för att sedan återknyta, reflektera och koppla ihop sin praktik med det teoretiska materialet. Att arbeta utifrån ett specialpedagogiskt förhållningssätt gynnar oftast hela barngruppen och kan verka inkluderande för de barn som på ett eller annat sätt har svårt att förhålla sig till allt som sker på förskolan. Nätverksgrupper har träffats tillsammans med biträdande rektor ca en gång i månaden.

Nätverk-pedagogisk miljö: Under hösten har ett nätverk med fokus på pedagogiskmiljö ersatt språknätverket. Satsningen har genomförts via två nätverk för barnskötare. Som teorikoppling har vi använt Katinka Vikingssons bok: Rum för lärande. Vi valde att implementera vilka lärmiljöer vi ska finnas på varje avdelning och vilket förhållningssätt som ska präglade dem. Det inledande arbetet har haft fokus på "Placering, struktur och tillgänglighet" samt "Variationsrikt, utforskningsbart och experimentellt, okodat/kodat material och estetik". Inför nätverkens start inventerade vi de olika pedagogiska miljöerna på våra 26 avdelningar. Detta följdes sedan upp med en ny nulägesinventering i slutet av terminen. Utöver nätverket har enhetens pedagoger erbjudits 2 work-shops i lera för att lära mer om materialet och tekniker då lera är ett material vi tänker ska finnas tillgängligt på alla avdelningar. Vi har även satsat på att stödja/handleda pedagogerna genom avdelningsvisa besök med riktat stöd till just den avdelningen.

Läraryorum: Ett forum för enhetens förskollärare som träffas en gång i månaden. Fokus ligger på utveckling av det systematiska kvalitetsarbetet och frågor som skapar hög likvärdighet mellan enhetens förskolor, i våra lärmiljöer, utvecklingsområden och i undervisningen. Forumet leds av en av ledningens biträdande rektorer och rektor.

För oss är det viktigt att synliggöra den cirkulära processen: "planera, genomföra, följa upp och analysera". Lärarna får i detta forum även stöd med detta dokumentationsarbete som de arbetar med i PoBen.

Arbetsmiljögrupp: Enhetens skyddsombud och representanter från alla förskolor träffas tillsammans med biträdande rektor och rektor en gång i månaden och diskuterar arbetsmiljöfrågor för enhetens medarbetare. Fokus ligger även på förbättrad arbetsmiljö för

Barnskötare och Förskollärare, frågor från skyddsronder, medarbetarenkäten, IA anmälningar och Arbtesmiljöåret och arbete med innehåll och upplägg på enhetens APT.

SBA och Krishanteringsgrupp: Denna grupp har inte fullföljt vår plan detta år. Varje förskola har genomfört sitt SBA varje månad.

Arbetsplats träff, APT: En gång i månaden, förskolevis utifrån en fastställd dagordning innehållande frågor och dialog kring information, arbetsmiljö och verksamhetsutveckling. Den första delen genomförs via Teams då två till tre förskolor deltar och leds av rektor. Under våren ledde en biträdande rektor det pedagogiska utvecklingsarbetet under cirka en timmes tid. Där efter genomförs resterande del av APT respektive förskola där någon av biträdande rektorer och rektor deltar fysiskt.

I alla våra forum, nätverk, APT och grupper fångas medarbetarnas förbättringsförslag upp. Lika så i frånan arbetet med medarbetarsamtalen och i handlingsplanerna från Medarbetarenkäten.

Samarbetspartners: Vi samarbetar med stadsdelens resursenhet kring barn med särskilda rättigheter, HR och företagshälsovården i personal och arbetsmiljöfrågor. Ekonomiavdelningen i ekonomifrågor och utvecklingsenheten i utvecklings och kvalitetsfrågor. Vid behov samarbetar vi även med Habiliteringen, autismcenter och socialförvaltningen.

Internationellt samarbete: Under 2023 har vi haft ett samarbete med en socialpedagogutbildning i Hamburg. Det är en utbildning inom Ersamus+ som har en internationell praktik inlagd i sin utbildning. Syftet är att studenterna ska lära sig om det pedagogiska arbetet i Sverige och om hur läroplanen tillämpas. Ett annat syfte är att studenterna ska få uppleva hur det är att komma till en annan kultur, inte kunna språket men ändå vara delaktiga i barngruppsarbetet.

Vi har i två omgångar tagit emot grupper med studenter. Det har varit lärorikt från båda håll och en spännande och utmanande upplevelse att få möta studenterna och att ha dem med i verksamheten.

Ledningsgruppen, rektor och båda biträdande rektorerna blev under hösten bjudna till Hamburg. Vi fick besöka flera förskolor med olika koncept, träffa ledningen för utbildningen och även delta i en paneldebatt på skolan där vi fick beskriva vår verksamhet och svara på elever och lärares frågor.

Detta samarbete har gett både pedagoger och ledning möjlighet att kunna se vår egen verksamhet i ett internationellt perspektiv som gör att vi känner en enorm stolthet över vår läroplan och förskolor. Men vi kan också lära av dem, när det gäller omsorgsdelen har vi kanske missat något på vägen.

Prioriterade områden under året:

- Enhetens utvecklingsområden för förskolan 2023

- Hållbart ledarskap och medarbetarskap:

Här ligger fokus på den ledarskapsutbildning stadsdelen planerar att genomföra för alla

förskollärare och ledningspersoner under läsåret. Enhetens lärare kommer att delta i satsningen med start under vårterminen 2024

- Språkutvecklande utbildning och undervisning:

Här ligger huvudfokus i avdelningarnas projektprocesser som tar avstamp i "Sagor och berättande". För att få djup i satsningen arbetar vi med fortbildningsinsatser för våra pedagoger i våra två språknätverk samt under den pedagogiska timmen efter varje APT under våreterminen. Biträdande rektor har även en handledande funktion kopplat till arbetslagen.

- Tillgänglig och inkluderande förskola

Här ligger huvudfokus på att utveckla en god grund för avdelningarnas inre arbete bland annat genom tydliga strukturer, ett relationsskapande och inkluderande förhållningssätt. För att få djup i satsningen arbetar vi med fortbildningsinsatser för våra pedagoger i vårt specialpedagogiska nätverk. Biträdande rektor har även en handledande funktion kopplat till arbetslagen.

- Likvärdiga och tillgängliga lärmiljöer

Här ligger huvudfokus på att utveckla flera av våra pedagogiska miljöer med koppling till vårt språkutvecklande arbete. För att få djup i satsningen arbetar vi med fortbildningsinsatser för våra pedagoger under den pedagogiska timmen kopplat till varje APT under vårterminen, samt att våra utvecklingsledare arbetar aktivt med föskollärarna under våra fredagsnätverk. Biträdande rektor har även en handledande funktion kopplat till arbetslagen.

Agenda 2030: Mål 4. God utbildning till alla

Vi arbetar inom förskolan för att säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

Vi arbetar för att säkerställa att alla flickor och pojkar har tillgång till förskola av god kvalitet som ger omvårdnad och förbereder dem för att börja grundskolan.

Vi arbetar för att möjliggöra att alla människor ska kunna läsa, skriva och räkna.

Vi arbetar för att skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer.

Kompetensutveckling:

Under året har pedagogerna erbjudits olika typer av fortbildningsinsatser. Vi har genomfört de planerade kompetensutvecklingsinsatser som vi skrivit fram i Verksamhetsplanen 2023..

Vi upplever att våra insatser på olika sätt har bidragit till en högre kvalitet och likvärdighet i enheten.

- Stadsdelsgemensam utbildning kring pedagogiska måltider för enhetens kockar och medarbetare.
- lokala forum/ interna utbildningar bland annat kring specialpedagogik i vardagen, språk och pedagogiska miljöer.
- Flerspråkighet organiserat av förskoleavdelningen – Flera personer inom enheten har

deltagit i 2-dagars utbildningen.

- TAKK kurs i Resursenhetens regi. Sex personer har deltagit under HT-23
- VFU-handledarutbildning. Två personer har genomfört utbildningen under året.
- Fem lärare och ledningen deltog i Reggio Emiliainstitutets sommarsymposium.
- Webb baserad brandskyddsutbildning för alla medarbetare. Vi gjorde det tillsammans på APT i april.
- Handledning av stadsdelens resursenhet. Många arbetslag har haft handledning av specialpedagoger, psykolog och talpedagog.
- Tre av enhetens barnskötare studerar till förskollärare på betald arbetstid. En av dessa är klar med sin utbildning januari – 24. En barnskötare påbörjade utbildningen i augusti och två har fortsatt sin utbildning.
- En av enhetens barnskötare studerar till förskollärare på heltid.
- Föreläsning med Katarina Cederin psykolog från resursenheten angående utagerande barn. Ett tillfälle i maj med och uppföljning i september. Alla pedagoger i enheten deltog.
- En av förskollärarna har påbörjat ledarskapsutbildning för blivande rektorer på Uppsala universitet.
- Flera pedagoger har under året deltagit i habiliteringens föreläsningar.
- Flera pedagoger har tagit del av den digitala fortbildningen om språkutvecklande arbetssätt för förskolans yngsta med fokus på språk och digitalisering.

Samverkan med vårdnadshavare:

För att skapa bästa möjliga förutsättningar för att barnen ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt arbetar vi för att förskolan ska samarbeta på ett nära och förtroendefullt sätt med hemmen. Vårdnadshavarna ska ges möjlighet att vara delaktiga i utvärderingen av utbildningen. Detta sker bland annat genom att de erbjuds ett föräldramöte/år, minst ett utvecklingssamtal/år och en förskole undersökning. Vår enhet har i undersökningen ett värde på 92% i KF indikatorn. Våra vårdnadshavare är överlag väldigt nöjda med den verksamhets som bedrivs i enhetens förskolor.

Redovisning av synpunkter och klagomål

Uppdelning	Klagomål/synpunkter/kategorier	Utfall T1	Utfall T2	Utfall VB	Totalt ack. Utfall	Sammanfattning och planerade åtgärder
Beröm	Antal beröm		3	5	8 st	
Från vem har klagomål, synpunkt eller avvikelser inkommit?	Annan (t.ex. okänd)					
	Medarbetare/verksamhet inom förvaltningen		1		1 st	
	Närstående (anhörig, god man, etc.)					

Uppdelning	Klagomål/synpunkter/kategorier	Utfall T1	Utfall T2	Utfall VB	Totalt ack. Utfall	Sammanfattning och planerade åtgärder
	Samverkanspart (ex annan förvaltning, Region Stockholm, Polis)					
	Skolinspektionen					
	Vårdnadshavare		3	4	7 st	
Vad gällde klagomålet, synpunkten eller avvikelser?	Annat (ange vad i rapporteringsvyn)					
	Bemanning (Kontinuitet, vikarieanskaffning)					
	Bemötande		1		1 st	
	Beslut (missnöje, avsaknad av beslut, ej kommunicerat etc.)		2	2	4 st	
	Brister i information (utebliven info, obegriplig info, etc.)					
	Brister i rutiner/utförande av insats eller verksamhet			1	1 st	
	Fråga/idé					
	Fysisk inne- eller utemiljö (ej städad, avsaknad av material etc.)					
	Hantering av personuppgifter					
	Kompetens					
	Kränkande behandling		1		1 st	
	Mat och måltider					
	Teknik, verksamhetssystem och IT-relaterade frågor					
	Tillgänglighet (öppettider, telefontider, fysisk miljö)					
Utebliven/försenad insats eller aktivitet						
Återkoppling	Antal klagomål där återkoppling har lämnats		3		3 st	
Åtgärder	Antal klagomål där åtgärder vidtagits		1	4	5 st	

Synpunkter och Klagomål

De synpunkter och klagomål som kommer till enheten tas om hand om skyndsamt. Under hösten började vi att åter bygga upp enhetens olika förskoleråd för att ytterligare ha möjlighet att möta synpunkter och skapa en mer systematisk och öppen kommunikation med

vårdnadshavarna.

Under året har vi arbetat med att utveckla vårt arbetet med en ökad framförhållning och tydlighet i informationen om viktiga datum som APT och Planeringsdagar, sommar- och julsammanslagningar till våra vårdnadshavare.

Övrigt